

1079

OK

62

3604

Bibliotheek Universiteit van Amsterdam

01 3251 4050

J. M. TERWIJN

Boeknummer

Ok 62-3604

1019

L Y S T

D E R

P A U S S E N,

D E R

U T R E C H T S C H E

E N

O N D E R H O R I G E

B I S S C H O P P E N,

A L S M E D E D E R

P A U S S E L Y K E V I C A R I S S E N

B I N N E N D E Z E V E N V O O R M A A L I G E

P R O V I N C I E N V A N

N E D E R L A N D.

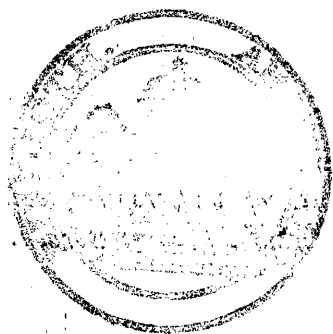
Kunnende als een geschikt Byvoegsel agter alle R. C. historische, of onderregting boeken van dit formaat gevoegt worden.

T E A M S T E R D A M, B Y

F: J: VAN TETROODÉ en P: VAN BUUREN;

B Y V O E G S E L.

L Y S T

O F

O P V O L G I N G

D E R

PAUSEN OF KERKHERDEREN,

AAN WELKEN DE OPPER-
HERDER

J E S U S C H R I S T U S

zyne lammeren en schaapen te weiden
bevolen heeft, volgens Joan. XXI.

H. v. 15—17.

---

*NB. De voorstaande getallen betekenen den
hoeveelsten Paus zodanig een is; de letter H.
welke voor sommigen staat, duidt aan, dat Hy
onder het getal der Heiligen gesteld is; de letter
M. dat Hy als Martelaar gevierd wordt; het
jaargetal wist aan, in welk jaar Hy gestorven
is; en de cyffers, agter eenige naamen gesteld,
geeven te kennen, den hoeveelsten Paus van dien
naam Hy geweest is.*

A

EER-

E E R S T E E E U W.

1	De H. Apostel Petrus. M. (a)	67
2	H. Linus, M.	78
3	H. Cletus, M.	91
4	H. Clemens I. M.	100

(a) De Apostel Petrus heeft 25 jaaren deze waar- digheid op eene voorbeeldelyke wyze bediend, en is onder den Keizer Nero in het 13de jaar van deszelfs regeering te Rome met het hoofd benedenwaarts ge- kruist en gedood.

T W E E D E E E U W.

5	H. Anacletus, M.	110
6	H. Evaristus, M.	119
7	H. Alexander, I. M. (a)	130
8	H. Sixtus I. M.	140
9	H. Telesphorus, M. (b)	152
10	H. Hyginus, M.	156
11	H. Pius I. M.	165
12	H. Anicetus, M.	173
13	H. Soter, M.	177
14	H. Eleutherius, M.	191
15	H. Victor I. M. (c)	201

(a) Martinus Polonus meldt, dat Alexander I. bevo- len heeft, dat er in de kelk by den wyn een wei- nigje water gedaan moet worden.

(b) Van dezen Paus wordt verhaald, dat Hy bevo- len heeft, den 40daagfchen Vasten van de Apostelen ingesteld, te onderhouden. en dat Hy toegelaaten heeft op den feestdag van Christus geboorte driemaal de H. Offerande op te draagen.

(c) Vic-

(e) Victor I. heeft tegen Polycrates, Bischoop van Ephesus, en eenige anderen het geschil, wanneer het Paaschfeest gevierd moest worden, beslist.

D E R D E E E U W.

16 H. Zephyrinus, M.	. . .	219
17 H. Callistus, I. M.	. . .	224
18 H. Urbanus I. M. (a)	. . .	231
19 H. Pontianus, M.	. . .	235
20 H. Antherus, M.	. . .	236
21 H. Fabianus, M. (b)	. . .	250
22 H. Cornelius, M. (c)	. . .	253
23 H. Lucius I. M.	. . .	255
24 H. Stephanus I. M. (d)	. . .	257
25 H. Sixtus II. M. (e)	. . .	258
26 H. Dionysius, M.	. . .	270
27 H. Felix I. M.	. . .	275
28 H. Eutychianus, M.	. . .	283
29 H. Cajus, M.	. . .	296
30 H. Marcellinus, M. (f)	. . .	304

(a) Ten onrecht wordt van den H. Urbanus gezegt, dat Hy het H. Sacrament des Vormfels zoude ingesteld hebben, alzo het door de Apostelen (blykens verscheide voorvallen in de H. Schriftuur) reeds den gedoopten toegediend is; maar te recht heeft Hy geleerd, dat in het Vormfel door de handoplegging de H. Geest gegeven, en de mensch een volmaakt Christen wordt.

(b) Na de dood van den H. Fabianus heeft de H. Stoel een en een half jaar ledig gestaan.

(c) Door de onwettige verkiezing van den ketter

Novatiaan is tegen dezen Kerkvoogd de eerste scheuring geschied.

(d) Tegen den H. Cyprianus, Bischoop van Carthago, en andere Africaansche Bischoppen, welke deswegens verkeerdelyk dagten, heeft de H. Stephanus te recht beweerd, en vastgesteld, dat het Doopsel, het welk door ketters bediend was, niet herhaald mogt worden.

(e) Van dezen Kerkvoogd was de H. Laurentius Diaken.

(f) Dat Marcellinus den afgod Jupiter wierook zoude opgedraagen hebben, wordt van veelen voor een verdichtfel aangemerkt, zo om dat Eusebius en anderen, die de daaden der Pausen getrouwelyk beschreven hebben, daar niets van melden, als om dat Theodoretus lib. 1. c. 3. Marcellinus ten hoogste verheft, als zich in de vervolging uitmuntend gedraagen hebbende; waar tegen niet opweegt noch het Pontifical van Damafus, noch het Consilium Sinuesfanum, noch het Breviarium Romanum; als zynde het eerste geen echt stuk van dien welsprekenden Paus, het tweede een opgeraapt verdichtfel, en het derde (blykens veele andere verhaalen) van weinig gezag — en by aldien men al staande wilde houden, dat de zaak in waarheid gebeurd zoude zyn, dan zoude daar uit toch niets anders bewezen kunnen worden, dan dat Hy uit vreeze uitwendig tegen de belydenis des geloofs gezondigt, maar niet dat Hy inwendig het geloof verloren zoude hebben.

V I E R D E E E U W.

31	H. Marcellus I.	.	.	309
32	H. Eusebius, M.	.	.	311
				34

33	H. Melchiades, M.	314
34	H. Sylvester I. (a)	335
35	H. Marcus.	336
36	H. Julius I.	352
37	H. Liberius. (b)	367
38	H. Damafus I. (c)	384
39	H. Siricius (d)	398
40	H. Anastasius I.	402

(a) Onder dezen Paus is na de Apostelen de eerste Algemeene Kerkvergadering van Nice in het jaar 325 gehouden, in welke vergadering Hy door zyne afgezanten voorgezeten, en wier besluiten Hy ook vervolgens in persoon bekrachtigt heeft. Ook meldt Eusebius, dat door Hem de Keizer Constantyn tot het geloof gebragt en gedoopt is.

(b) Om dat Liberius door de listige bedriegerijen der Ariaanen, de veroordeeling van den grooten geloofsheld Athanasius, die van hen valschelyk beschuldigt wierdt, ondertekend heeft, volgt niet dat Hy hunne ketterische gevoelens omhelst en in het geloof gedwaald heeft, maar eeniglyk, dat Hy door hen misleid, eenen verkeerden stap omtrent den H. Athanasius begaan heeft, en in welken zin de H. Hieronymus ook maar van Hem zegt, dat Hy de kettery ondertekend heeft. — Liberius in ballingschap gezonden zynde, is inmiddels het Kerkbestuur door bewerking der Ariaanen opgedraagen geweest aan Felix II., welke naderhand, nog gedurende het leeven van Liberius, van hen wederom vervolgt, en om zyne oprechte gevoelens gedood is. Doch er wordt getwist, of Liberius inmiddels om den vredes wille zo lang aftand van zyne waardigheid gedaan heeft, en alzo Felix al, of niet *wettig* geregeerd heeft. Wy hebben om deze onzekerheid, en om dat Liberius hem toch

over'leef heeft, hem uit den lyst der Pausen uitgelaten.

(c) Tegen dezen Kerkvoogd is ook door Ursicinus wederom scheuring verwekt. Het is onder Damasus I. dat de tweede Algemeene Kerkvergadering (de eerste naamentlyk van Constantinopelen) by een gekomen in het jaar 381, gehouden is.

(d) Siricius heeft niet het Huwelyk veroordeeld, maar de ongeoorloofde vereeniging der zulken, die, na in het openbaar boetpleeging gedaan te hebben, tot hunne voorige wandaaden terug keerden.— De Epistolæ Decretales der voorige Pausen, die Siricius zyn voorgegaan, welke in de agtste eeuw in het licht gegeven zyn, worden van de meesten als een verdicht werk van Isidorus aangemerkt.

V Y F D E E E U W.

41	H. Innocentius I. (a)	.	417
42	H. Zosimus,	.	418
43	H. Bonifacius I. (b)	.	423
44	H. Cælestinus I. (c)	.	432
45	H. Sixtus III.	.	440
46	H. Leo I. (d)	.	461
47	H. Hilarius,	.	467
48	H. Simplicius,	.	483
49	H. Felix II	.	492
50	H. Gelasius I.	.	496
51	H. Anastasius II.	.	498
52	H. Symmachus, (e)	.	514

(a) Onder Innocentius I. is de dwaaling van Pelagius en Cælestius veroordeeld.

(b) Tegen dezen Paus is de derde scheuring verwekt voor Eulalius.

(c) On-

(c) Onder Caeftinus I. is de Kerkvergadering van Ephese (de derde algemeene) gehouden. Hy heeft de Novatiaanen buiten geworpen, de Nestoriaanen veroordeeld, en de halve Pelagiaanen bedwongen.

(d) Onder Leo I. is de Kerkvergadering van Chalcedonien (de vierde algemeene) gehouden. Te recht draagt deze Leo den naam van GROOTEN, zo om zyne heiligheid, wysheid en welsprekenheid, waar door Hy Gods geesfel Attila bedaard en verschrikt heeft, als om dat Hy de dwaalingen van Eutiches zo sterk tegen gestaan heeft — het geene Danæus in Hem berispt, dat Hy in den Canon der Mis deze woorden gesteld zoude hebben: *sanctum sacrificium, immaculatam hostiam*, (heilige en onbevleete offerande) als mede het gebed: *hanc igitur oblationem &c.* is niet berispelyk; en het is er zo verre van daan, dat Hy (Epist. 79. ad Nicenum) geleerd zoude hebben, dat eene vrouw, by het leeven van haaren man aan eenen anderen zoude kunnen trouwen, dat Hy in tegendeel het Huwelyk aldaar volstrekt ONBREEKBAAR noemt.

(e) Onder dezen Paus is de vierde scheuring om den onwettig verkozen Laurentius voorgevallen.

Z E S D E E E U W.

53	H. Hormisdas, (a)	.	.	523
54	H. Joannes I. M.	.	.	526
55	H. Felix III.	.	.	530
56	Bonifacius II. (b)	.	.	531
57	Joannes II. (c)	.	.	535
58	H. Agapetus I.	.	.	536
59	H. Silveriu, M.	.	.	540
60	Vigilius	.	.	555
		A 4		61

61	Pelagius I.	559
62	Joannes III.	572
63	Benedictus I.	577
64	Pelagius II.	590
65	H. Gregorius I. (d)	604

(a) Hormisdas heeft deze stelling: *een van de Drie-eenheid heeft in het vleesch geleden*, als uit een dertele woordentwist voortkomende, en als van **veelen** aangemerkt als de dwaaling van Eutiches begunstigende, afgekeurd.

(b) Onder Bonifacius II. heeft de vyfde scheuring om Dioscorus plaats gehad.

(c) Joannes II. heeft deze stelling, welke door Hormisdas was afgekeurd, *een van de Drie-eenheid is in het vleesch gekruist*, opgevat in eenen Catholyken zin, en als strydig tegen de dwaaling van Nestorius, volkomen goedgekeurd — in diergelyke gevallen moet altoos getet worden op den zin, of meening van den stelder, of in welken zin de stelling verstaan wordt. — Zo zyn B. V. deze woorden: *de Vader is meerder dan ik*, in den mond van Christus zelve eene onveranderlyke **waarheid**, daar zy leugenachtig en vol van bedrog zyn in den mond van den aartsketter Arius.

(d) Deze Paus is gewis een der waardigste Kerkvoogden geweest. In heiligheid mag Hy by den Eremyt Antonius, in welsprekenheid by den H. Cyprianus, en in wysheid by den grooten Augustinus vergeleken worden. Hy kan door het ten dien einde derwaarts zenden van den H. Monnik Augustinus als bekeerder van Engeland aangemerkt worden; en Hy draagt te recht om dit alles den bynaam van **GROOTEN**.

Z E V E N D E   E E U W.

66	Sabinianus	605
67	Bonifacius III.	606
68	Bonifacius IV.	614
69	H. Deusdedit	617
70	Bonifacius V.	625
71	Honorius I. (a)	638
72	Severinus, ...	639
73	Joannes IV.	642
74	Theodorus I.	649
75	H. Martinus I.	645
76	H. Eugenius I.	655
77	H. Vitalianus	669
78	Adeodatus, ...	676
79	Domnus I.	678
80	Agatho, (b)	681
81	H. Leo II. (c)	684
82	H. Benedictus II.	685
83	Joannes V.	686
84	Conon (d)	687
85	Sergius I. (e)	701

(a) Honorius I. is na zyne dood in de zesde Kerkvergadering, als de dwaaling der Monotholieten begunstigt hebbende, veroordeeld. Nooit echter heeft Hy dezelve als Hooft of Leraar der Kerk geleerd of voorgestaan.

(b) Onder dezen Paus is de zesde algemeene Kerkvergadering [de derde van Constantinopelen] gehouden.

(c) Leo II. heeft deze Kerkvergadering ook bevestigd.

(d) Onder dezen Paus heeft de zesde scheuring plaats

gehad ten gevalle van de onwettige verkiezing van Petrus en Theodorus.

(e) Onder Sergius I. is de zevende scheuring gebeurd om de onwettigen Theodorus en Paschalis. Door den Paus Sergius I. is de H. Willibrordus tot eerste Bisschop van Utrecht ingeweid.

A G T S T E E E U W.

86 Joannes VI.	705
87 Joannes VII.	707
88 Sifinius, (a)	708
89 Constantinus,	714
90 H. Gregorius II. (b)	731
91 H. Gregorius III.	741
92 H. Zacharias (c)	752
93 Stephanus II.	757
94 H. Paulus I. (d)	767
95 Stephanus III (e)	772
96 Adrianus I. (f)	795
97 H. Leo III. (g)	816

(a) Slechts 20 dagen regeerde deze Kerkvoogt, toen Hy stierf.

(b) Door Gregorius II. is de H. Bonifacius ter prediking van het Evangelie gezonden tot de Duitſche Volken, onder welken Hy wel veel vrugt gedaan heeft, maar van welken Hy toch ook onder het bedienen van het Sacrament des Vormſeis gedood is.

(c) Na de dood van Zacharias is wel tot Paus verkozen geweest Stephanus II., maar om dat Hy den vierden dag na zyne verkiezing voor dat Hy bezit van den H. Stoel genomen had, overleden is, wordt Hy doorgaans onder het getal der Pausen niet berekend,

en

en zyn opvolger Stephanus in plaats van de derde, de tweede van dien naam geheten.

(d) Paulus I. was de broeder van zynen Voorzaa Stephanus II.

(e) Onder Stephanus III. is om den onwettigen Paus Constantinus de negende scheuring gebeurd.

(f) De VII. Algemeene Kerkvergadering [de II. van Nice] is onder dezen Paus gehouden.

(g) Leo III. heeft in het jaar 800 op Kersdag, Carel den eersten, met toestemming van al het volk van Rome, tot Keizer gekroond, waar van het tegenwoordig Westersch Keizerryk zyn begin gekregen heeft.

N E G E N D E E E U W.

98	Stephanus IV.	.	.	.	817
99	H. Paschalis,	.	.	.	824
100	Eugenius II. (a)	.	.	.	827
101	Valentinus, (b)	.	.	.	827
102	Gregorius IV.	.	.	.	843
103	Sergius II. (c)	.	.	.	847
104	H. Leo IV.	.	.	.	855
105	Benedictus III. (d)	.	.	.	859
106	Nicolaus I.	.	.	.	867
107	Adrianus II. (e)	.	.	.	872
108	Joannes VIII.	.	.	.	882
109	Marinus I.	.	.	.	884
110	Adrianus III.	.	.	.	886
111	Stephanus V.	.	.	.	891
112	Formosus, (f)	.	.	.	896
113	Stephanus VI. (g)	.	.	.	900

(a) Onder dezen Paus heeft om Zinzinus de tiende scheuring plaats gehad. Slegts

(b) Slechts 40 dagen heeft deze Paus geregeerd.

(c) Ten gevalle van den Diaken Joannes is onder Sergius II. de elfde scheuring gebeurd.

(d) Het is eene opgeraapte leugen, die van Catholyke schryvers, en van oncatholyke, zo als van Cournel, Boxhorn, Gafel, Schook &c. &c. te recht wordt tegengesproken, dat na de dood van Leo IV. er eene vrouw onder den naam van Joannes VIII. tot Paus verkozen zoude zyn geweest; maar waar is het, dat onder Benedictus III. de 12de scheuring door de onwettige verkiezing van Anastasius voorgevallen is.

(e) Onder Adrianus II. is de agtste algemeene Kerkvergadering [de IV. van Constantinopelen] gehouden.

(f) Door Bonifacius VI en Sergius III. heeft onder dezen Paus de 13de scheuring plaats gehad.

(g) Van dezen Paus is niet veel goeds te zeggen. Hy heeft op eene ongehoorde wyze de daaden van zynen voorzaat Formosus gegispt en bezwalkt; doch is ook zelf na 13 maanden geregeerd te hebben, in den kerker geworpen en gedood.

T I E N D E E E U W.

114	Romanus, (a)	.	.	.	901
115	Theodorus II. (b)	.	.	.	901
116	Joannes IX.	.	.	.	905
117	Benedictus IV.	.	.	.	906
118	Leo V. (c)	.	.	.	906
119	Christophorus, (d)	.	.	.	910
120	Anastasius III.	.	.	.	912
121	Lando,	.	.	.	913
122	Joannes X. (e)	.	.	.	928
123	Leo VI.	.	.	.	929
					124

124	Stephanus VII.	931
125	Joannes XI. (<i>f</i>)	936
126	Leo VII. (<i>g</i>)	939
127	Stephanus VIII.	943
128	Marinus II.	946
128	Marinus II.	946
129	Agapitus II. (<i>h</i>)	955
130	Joannes XII. (<i>i</i>)	964
131	Benedictus V.	965
132	Joannes XIII.	972
133	Domnus II.	972
134	Benedictus VI.	974
135	Benedictus VII.	984
136	Joannes XIV. (<i>k</i>)	985
137	Joannes XVI. (<i>l</i>)	996
138	Gregorius V. (<i>m</i>)	999
139	Silvester II.	1003

(a) Romanus heeft het geene Stephanus tegen Formosus gedaan had, afgekeurd. Hy is gestorven na slegts 4 maanden geregeerd te hebben.

(b) Deze Paus heeft maar 20 dagen geregeerd.

(c) Leo is, slegts 40 dagen geregeerd hebbende, verdreeven, en gestorven.

(d) Na 7 maanden geregeerd te hebben is Christophorus door Sergius III. die reeds van den tyd van Formosus onwettig Paus van sommigen verkozen, en van een alderslegtst gedrag was, verdreeven geworden.

(e) Dezelve verkeerde hand, die ten voordeele van den onwettigen Paus Sergius III. werkzaam geweest was, heeft ook in de [hoewel nu wettige] verkiezingen van Lando en Joannes X. haaren invloed gehad; en schoon Joannes veel langer als zyn voorzaat de Pausfelyke waardigheid bekleed heeft, is hy ten laatste toch ongelukkig aan zyn einde gekomen, als eerst in den

den kerker geworpen, en vervolgens door op zynen mond een kusfen te leggen vermoord.

(f) Deze Paus heeft [hoewel nooit in de leer des geloofs gedwaald hebbende,] echter tot schande van het Christendom 5 jaaren lang de hoogste waardigheid bekleed.

(g) Leo VII. wordt om zyn deugdzaam en braaf character sterk geprezen.

(h) Agapitus II. was gewis van een [in die bedorve eeuw zo zeldzaam] allerdeugdzaamst gedrag, en alerstichtendite levenswyze.

(i) Door verkeerde aanraading en bewerking is [hoewel wettig] Joannes de XII. tot Paus verkozen. Hy, die eerst Octavianus geheten was, is de eerste Paus geweest, die eenen nieuwen naam heeft aangenomen; en zo slegt is hy van gedrag geweest, dat er naar oogenschyn nooit onwaardiger voorwerp op den Pausfelyken Stoel gezeten heeft. Onder hem en zynen wettigen naaat Benedictus V. heeft Keizer Otto, [hoewel onwettig] Leo VIII. voor eenigen tyd op den Pausfelyken zetel gedrongen, en alzo de XIV. scheuring te wege gebracht.

(k) De goddelooze Cardinaal Franco, die reeds Benedictus VII. had omgebracht, zich onwettig onder den naam van Bonifacius VII. op den Pausfelyken Stoel gedrongen had, en vervolgens naar Constantinopelen gevlugt was, heeft ook Joannes XIV. in den kerker door honger en vergif doen omkomen, en den Pausfelyken zetel andermaal ingenomen; doch wierdt kort daar op door eenen onvoorzienen dood ook zelfs uit het leven gerukt.

(l) Voor Joannes XVI. s nog verkozen geweest, doch niet ingehuldigt Joannes XV.

(m) Tot Gregorius V. wordt van veelen de instelling der Keurvorsten betrokken. Niettegenstaande Gregorius

rius deugdzaam van leeven was, heeft Hy in die bedorve eeuw ook al bitterheden gesmaakt; want Hy uit Rome verdreeven zynde, drong Crescentius eenen anderen, onder den naam van Joannes XVII. op den H. Stoel, wien echter op bevel van Keizer Otto de oogen wierden uitgestoken, en de neus en ooren afgesneden, terwyl Crescentius het hoofd werd afgehouden.

E L F D E E E U W.

140	Joannes XVIII.	.	.	1003
141	Joannes XIX.	.	.	1009
142	Sergius IV.	.	.	1012
143	Benedictus VIII. (a)	.	.	1024
144	Joannes XX.	.	.	1033
145	Benedictus IX. (b)	.	.	1044
146	Gregorius VI.	.	.	1046
147	Clemens II.	.	.	1047
148	Damasus II.	.	.	1048
149	H. Leo IX. (c)	.	.	1054
150	Victor II.	.	.	1057
151	Stephanus IX. (d)	.	.	1058
152	Nicolaus II.	.	.	1061
153	Alexander II.	.	.	1073
154	H. Gregorius VII.	.	.	1085
155	Victor III.	.	.	1087
156	Urbanus II.	.	.	1099
157	Paschalis II.	.	.	1117

(a) Deze Paus heeft het eerste bevolen, in de Mis de geloofsbeledenis te zingen.

(b) Van dezen Paus leest men, dat hy voor geld afstand van de Pauselyke waardigheid gedaan heeft aan
zy-

zynen opvolger Gregorius VI., welke toch naderhand uit eige beweging deze waardigheid heeft nedergelegd.

(c) Deze H. Paus heeft de eer der Pausfelyke waardigheid wederom hersteld, en heeft niet alleen de Simonie, welke helaas! in die bedorve tyden veel in zwang was, maar ook de dwaalingen van Berengarius veroordeeld.

(d) Door geweld, en zonder wettige verkiezing, is na de dood van Stephanus IX. op den Pausfelyken Stoel opgedrongen Joannes Mincius, welke omtrent 10 maanden onder den naam van Benedictus X. geregeerd heeft; doch opentlyk schuld beleidende *is hy van Nicolaus II. tot der Leeken Communie in genaade aangenomen.*

Voor de elf eerste eeuwen wordt gemeenelyk het begin der Pausfelyke regeering berekend van den dag der inweiding; dan voor de volgende eeuwen doorgaans van den dag hunner verkiezing.

T W A A L F D E E E U W.

158	Gelasius II.	.	.	1119
159	Calistus II. (a)	.	.	1124
160	Honorius II	.	.	1130
161	Innocentius II. (b)	.	.	1143
162	Cælestinus II.	.	.	1144
163	Lucius II.	.	.	1145
164	Eugenius III.	.	.	1153
165	Anastasius IV.	.	.	1155
166	Adrianus IV.	.	.	1159
167	Alexander III. (c)	.	.	1181
				168

168	Lucius III.	1185
169	Urbanus III.	1187
170	Gregorius VIII. (d)	1187
171	Clemens III.	1191
172	Cælestinus III. (e)	1198
173	Innocentius III. (f)	1216

(a) Onder Calistus II- is de IX. algemeene Kerkvergadering [de eerste van Lateranen] gehouden.

(b) Op den dag der wettige verkiezing van Innocentius II. wierdt door eene oproerige t'faamenzweering Petrus Leo onder den naam van Anacletus II. en na dezès overlyden, een ander onder den naam van Victor IV. op den H. Stoel, waar van deze toch drie maanden daar na weder verjaagt wierdt, ingedrongen; om welke redenen Innocentius II. die tegen zyne wil tot de Pausfelyke waardigheid verheeven, en dezelve allerwaardigst was, veelyds buiten Rome heeft moeten verblyven. Onder Hem is de X. algemeene Kerkvergadering [de tweede van Lateranen] in het jaar 1139 gehouden.

(c) Eene langweilige scheuring, door wel vier onwettige Pausfen, zich noemende Victor V. Paschalis III: Calistus III. en Innocentius III. onder zyne 22 jaarige regeering veroorzaakt, heeft Alexander III. met eene voorbeeldelyke lydzaamheid en manmoedige standvastigheid verduurd. Hy heeft den H. Thomas Bischof van Cantelberg, in zyne verdrukking en vervolging door Hendrik II. Koning van Engeland hem aangedaan, vertroost en geholpen, en Hem na zyne dood voor Heilig verklaard. Het is er zo verre van daan, dat deze Paus met zyne voet het hoofd des Keizers Fredericus onder de woorden uit den 90 Pfalm *super aspidem & basiliscum &c.* zoude gedrukt hebben, dat Hy in tegendeel den Keizer, Hem te voet gevallen en van zyne misdaden vergiffenis verzoekende, weenende opgehe-

ven, en omhelst heeft. De XI. algemeene Kerkvergadering [de derde van Lateranen] is in het jaar 1179 onder Alexander III. gehouden.

(d) Nog geen twee maanden heeft die Paus geregeerd.

(e) Reeds was Cælestinus III. in zyn 85fte jaar toen Hy tot Paus verkozen wierdt. Hy heeft zyne zevenjarige regering met veel lof en verdienften doorgebracht; en schoon Hy als bizonder leeraar van gedagten fchynt geweest te zyn, dat door kettery het huwelyk ontbonden zoude kunnen worden, zo heeft Hy zulks nimmer als Hooft der Kerk geleerd en beflist.

(f) Onder Innocentius III. is in het jaar 1215 de XII. algemeene Kerkvergadering [zynde de IV. van Lateranen] gehouden.

D E R T I E N D E E E U W.

174	Honorius III.	.	.	.	1227
175	Gregorius IX. (a)	.	.	.	1241
176	Cælestinus IV. (b)	.	.	.	1241
177	Innocentius IV. (c)	.	.	.	1254
178	Alexander IV.	.	.	.	1261
179	Urbanus IV. (d)	.	.	.	1264
180	Clemens IV.	.	.	.	1268
181	Gregorius X. (e)	.	.	.	1276
182	Innocentius V. (f)	.	.	.	1276
183	Adrianus V.	.	.	.	1276
184	Joannes XXI.	.	.	.	1277
185	Nicolaus III.	.	.	.	1280
186	Martinus IV. (g)	.	.	.	1285
187	Honozius IV.	.	.	.	1289
188	Nicolaus IV. (h)	.	.	.	1292
					189

189 H. Cælestinus V. (i)
 190 Bonifacius VIII. (k)

1294

1303

(a) Het eerste deel van het Canonyke Recht door Gratianus, een' Religieus van het order van den H. Benedictus, in het jaar 1150 ten tyde van Paus Eugenius III. uit schriftuurlyke machtspreuken en uitspraaken van voorgige Pausfen en Kerkvergaderingen reeds by een gebragt zynde, en van zynen verzamelaar den naam van DECRET VAN GRATIAAN draagende, is op bevel van dezen Paus door den H. Raymundus van Pennafort het tweede gedeelte van hetzelfde Canonyke Recht, genaamd de DECRETALES (als meest uit Pausfelyke Decreeten bestaande) voor zo verre namentlyk de vyf eerste boeken betreft, by een gebragt.

(b) Slechts 16 dagen heeft deze Paus geregeerd.

(c) Onder Innocentius IV. is de XIII. algemeene Kerkvergadering [de eerste van Lion] in het jaar 1245 gehouden.

(d) Van dezen Paus is de plechtige gedachtenis-houding van de instelling van het alierheiligste Sacrament (anders gezegt de H. Sacramentsdag) ingesteld; zynde het officie, hetwelk de Kerk op dien feestdag leest, gemaakt door den Engelschen Leeraar, den H. Thomas van Aquinen.

(e) Het was reeds in het derde jaar na de dood van Clemens IV. dat de verdeeldheid der Cardinaalen over 's Pausfen verkiezing geëindigt wierdt door de keuze van Gregorius X. onder wien in het jaar 1274 de XIV. algemeene Kerkvergadering (de tweede van Lion) gehouden is.

(f) Innocentius V. stierf op den volgenden dag na zyne verkiezing.

(g) Martinus IV. is eigentlyk de tweede van dien naan, maar om dat de twee Pausfen Marinus ook van sommigen Martinus genoemd zyn, draagt Martinus II. den naam van IV.

(h) Na de dood van dezen Paus heeft de H. Stoel wederom twee jaaren leedig gestaan.

(i) Deze godvruchtige man, eeniglyk om de geschilden der Cardinaalen te doen eindigen, de op Hem gevallene keuze inwilligende, en alzo de Pausfelyke waardigheid aanneemende, heeft dezelve nog in het zelfde jaar nedergelegd, en is tot zyne voorige heilige en gestrengte levenswyze te rug gekeerd, waar in Hy ook het volgende jaar heiliglyk gestorven is.

(k) Het is onwaar, dat Bonifacius VIII. onder wien by de vyf boeken der *Decretales van Gregorius* het zesde, uitmaakende het derde deel van het Canonyke Recht, er by gevoegt is, en welke Paus in het jaar 1300 de jubel aflat het allereerst heeft ingesteld, ooit beweerd, en geleerd zoude hebben, dat alle Koningen en Vorsten hem wegens het *tydelyke* onderheevig zyn: neen: alleen heeft hy zulks beweerd omtrent het *geestelyke*, zo als zyne Bulle *unam Sanctam* door Clemens V. naderhand ook verstaan is.

V E E R T I E N D E E E U W.

191	Benedictus X.	.	1304
192	Clemens V. (a)	.	1314
193	Joannes XXII. (b)	.	1333
194	Benedictus XI.	.	1342
195	Clemens VI.	.	1352
196	Innocentius VI.	.	1362
197	Urbanus V.	.	1370
198	Gregorius XI. (c)	.	1378
199	Urbanus VI. (d)	.	1389
200	Bonifacius XI.	.	1404

(a) Onder Clemens V. is de XV. algemeene Kerkver.

vergadering te Vienne in Vrankryk in het jaar 1311 gehouden; en het is deze Paus, die den Pausfelyken zetel van Rome naar Avignon in Vrankryk verplaatst heeft, alwaar dezelve onder de regeering van zeven Pausen gedurende den tyd van 70 jaaren verbleven is — het vierde gedeelte van het Canonyke Recht, genaamd de CLEMENTINÆ, hetwelk van Clemens V. gedeeltelyk gesteld, en gedeeltelyk op zyn bevel verzameld, en nazyne dood door Joannes XXII. gepromulgeerd is, draagt van Hem zynen naam — na zyn overlyden heeft de Pausfelyke Stoel 12 jaaren en 3 maanden leedig gestaan door de verschillende neigingen en tweespald der Cardinaalen.

(b) Van dezen Paus zyn de 20 beslissingen, of regels, uitmaakende het vyfde deel van het Canonyke Recht, steeds genoemd DE EXTRAVAGANTEN VAN JOANNES XXII. als loopende over zaaken, in de voorige gedeeltens van het Recht nog niet bepaaldelyk voorkomende; zynde de vyf boeken van DE GEMEENE EXTRAVAGANTEN, welke het zesde deel des Canonyken Rechts uitmaaken, in het vervolg van onderscheiden Pausen afkomstig, en van tyd tot tyd vermeerderd. — Schoon Joannes XXII. voor zo verre zyn bizonder gevoelen betreft, mischien eerst wel eenige twyffeling gehad heeft, of de zielen der in Christus afgestorven Geloovigen voor de verryzenis wel van Gods aanschyn deelachtig worden, heeft Hy echter zulks als Hooft der Kerk nimmer geleerd; en hoedanig Hy (althans toen Hy Paus was) er over gedagt moet hebben, is het best af te leiden uit zyne eige belydenis, die Hy op het einde zyns leevens gedaan heeft, en waar in Hy woordelyks zegt; *wy beleiden en gelooven, dat de gelouterde en van de lighaamen gescheide zielen in den Hemel zyn, en God zien aanschyn aan aanschyn.*

(c) Op aandrang van de H. Catharina van Senen heeft Gregorius XI. den Pausfelyken zetel van Avignon wederom te Rome terug gebragt. B 3 (d)

(d) Nauwlyks was Urbanus VI. door de meerderheid der Cardinaalen te Rome wettig voor Paus erkend, of XVII. Cardinaalen verkozen eenen anderen tot Paus, welke onder den naam van Clemens VII. te Avignon zynen zetel hieldt, waar door eene verbaazende en ergerlyke scheuring in de Kerk veroorzaakt wierdt, alzo de Koningen van Vrankryk, Castiliën en Siciliën zelve dezen gewaanden Paus aanhingen, en met macht zогten te ondersteunen.

V Y F T I E N D E E E U W.

201	Innocentius VII.	.	.	.	1406
202	Gregorius XII. (a)	.	.	.	1409
203	Alexander V.	.	.	.	1410
204	Joannes XXIII (b)	.	.	.	1415
205	Martinus V. (c)	.	.	.	1431
206	Eugenius IV. (d)	.	.	.	1447
207	Nicolaus V.	.	.	.	1455
208	Calistus III.	.	.	.	1458
209	Pius II.	.	.	.	1464
210	Paulus II.	.	.	.	1471
211	Sixtus IV.	.	.	.	1484
212	Innocentius VIII.	.	.	.	1492
213	Alexander VI. (e)	.	.	.	1503

(a) Na de dood van den onwettigen Paus Clemens VII. die te Avignon zynen zetel gehouden had, hadden de scheurzieke Cardinaalen, die zyne party waren blyven aanhangen, ook wederom voor hem in het jaar 1394 eenen opvolger gekozen onder den naam van Benedictus XIII. — ter beëindiging van deze scheuring had Gregorius XII. by zyne verkiezing met eede beloofd, de Pausfelyke waardigheid te zullen nederleggen, indien zulks

zulks nuttig geoordeeld mocht worden; ook had zich de onwettige Paus Benedictus XIII. op aandrang van Koning Carel VI. en de Univerfiteit van Parys hier toe genegen verklaard, ingevolgen van dit alles kwamen de Cardinaalen te Pifa by een, en verkozen op den 26ften Juny van het jaar 1409 eenen nieuwen Paus, te wecten Alexander V.

(b) Joannes XXIII. die eerst aan het volk zeer aangenaam was, doch naderhand niet zonder reden van het zelve veracht wierdt, wierdt [alzo men hem by zyne verkiezing ook met cede had doen belooven, afstand te zullen doen, als de nood het vereifchte] in de 12 zitting van de Kerkvergadering van Conftans afgezet, aan welk besluit hy zich ook onderwierp; wordende in dezelve Kerkvergadering op den 11 Nov. 1417 in zyne plaats verkozen Martinus V.

(c) Onder Martinus V. is de Vergadering van Conftans (de XVI. algemeene) voltrokken Ook is onder dezen Paus die droevige en langduurige fcheuring, door de onderwerping van den op nieuw onwettig verkozen Clemens VIII. gelukkig geëndigt.

(d) Onder Eugenius IV. is de berugte Florentynfche Kerkvergadering [de XVII. algemeene] waar in de Grieken met de Latynfchen [dan helaas! voor korten tyd] wederom vereenigt zyn, gehouden — eene woelzicke party had in het jaar 1439 Eugenius ten onrecht getracht af te zetten, en reeds in zyne plaats onwettig verkozen Felix V. dan deze heeft onder Nicolaus V. zyne gewaande waardigheid nedergelegd.

(e) Alexander VI. was niet flichtend van gedrag, en werd van veele fouten befchuldigt.

ZESTIENDE EEUW.

214	Pius III	1503
215	Julius II. (a)	1513
216	Leo X. (b)	1521
217	Adrianus VI. (c)	1523
218	Clemens VII.	1534
219	Paulus III. (d)	1549
220	Julius III.	1555
221	Marcellus II. (e)	1555
222	Paulus IV. (f)	1559
223	Pius IV. (g)	1565
224	H. Pius V (h)	1572
225	Gregorius XIII.	1585
226	Sixtus V. (i)	1590
227	Urbanus VII. (k)	1590
228	Gregorius XIV.	1591
229	Innocentius IX. (l)	1591
230	Clemens VIII. (m)	1605

(a) Onder Julius II. die voor een Kerkvoogd wat al te oorlogzugtig was, is de XVIII. algemeene Kerkvergadering [de V. van Lateraanen] begonnen.

(b) Onder Leo X. is de V. Kerkvergadering van Lateraanen geëindigt. Onder dezen Paus heeft Luther zyne verkeerde leeringen, en lasteringen tegen den H. Stoel uitgebraakt, welke door Leo ook zyn veroordeeld: en het is deze Paus geweest, die aan Hendrik VIII. Koning van Engeland, om dat hy de dwaalingen van Luther zo sterk tegenging, den tytel van *Beschermer des Geloofs* gegeven heeft.

(c) Adrianus VI. was geboren te Utrecht, alwaar het huis nog in wezen is. Door zyne vlyt en kunde Doctor in de Godgeleerdheid te Leuven geworden zynde, wierdt om zyne bekwaamheid Leermeeſter van Carel den vyfden, en vervolgens op het onverwagtst tot Hooft der Kerk verkozen, in welke verheeye hoedanig-

nigheid Hy nimmer zyne nederige geboorte vergeeten, maar altoos een voorbeeld der kudde geweest is.

(d) Onder Paulus III. is tegen de meenigvuldige opgekome dwaalingen de Trentifche (de XIX. en tot hier toe laatste algemeene) Kerkvergadering begonnen — het is ook door dezen Paus, dat Hendrik VIII. Koning van Engeland, in den ban gedaan is.

(e) Slegts drie weeken regeerde deze braave Kerkvoogd, toen Hy door eene beroerte kwam te overlyden.

(f) Deze Paus heeft te samen met den H. Cajetanus de reguliere geestelykheid ingesteld.

(g) Onder dezen Paus is de Trentifche Kerkvergadering voleindigt.

(h) Pius V. (tot dus verre de laatste der Pausen die als Heiligen gevierd worden) heeft de 79 stellingen van Bajus veroordeeld, welke veroordeeling ook naderhand door Gregorius XIII. en Urbanus VIII. bevestigd is.

(i) Sixtus V. om zyne nederige geboorte in zyne jeugd zelfs de schaapen hebbende moeten hoeden, muntte, in het order der Minderbroeders getreden zynde, dra zodanig in geleerdheid, braafheid en bekwaamheid uit, dat hy met recht tot hoogere waardigheid verheven, en eindelyk tot opperherder van Jesus Schaapen aangesteld wierdt, in welke hoedanigheid hy met veel beleid, standvastigheid en braafheid zich altoos als waardig Kerkvoogd gedraagen heeft.

(k) Slegts 12 dagen regeerde deze Kerkvoogt, toen Hy stierf.

(l) Innocentius IX. stierf, op 30 December 1691, juist twee maanden na zyne verkiezing.

(m) Hendrik IV. Koning van Vrankryk, om dat hy den ketteren aankleefde eerst in den ban gedaan zynde, wierdt eindelyk na eene plechtige geloofsbeledenis van Clemens ontslagen, en in de schoot der Kerk wederom aangenomen.

Z E V E N T I E N D E E E U W.

231	Leo X. (a)	.	.	1605
232	Paulus V.	.	.	1621
233	Gregorius XV. (b)	.	.	1623
234	Urbanns VIII. (c)	.	.	1644
235	Innocentius X. (d)	.	.	1655
236	Alexander VII. (e)	.	.	1667
237	Clemens IX. (f)	.	.	1669
238	Clemens X.	.	.	1676
239	Innocentius XI. (g)	.	.	1689
240	Alexander VIII. (h)	.	.	1691
241	Innocentius XII. (i)	.	.	1700

(a) Slechts 25 dagen regeerde Leo X, toen Hy stierf.

(b) Gregorius XV. heeft de Vergadering van de voortplanting des geloofs opgericht.

(c) Urbanus VIII. is de eerste Paus geweest, die het boek van Cornelius Jansenius veroordeeld heeft. Hy heeft ook den Brevier en het Martelaarsboek van veel onge-reïmheden gezuiverd.

(d) Deze Paus heeft de vyf stellingen, uit het bovengemelde boek van Jansenius getrokken, in den zin des Schryvers als kettersch veroordeeld

(e) Alexander VII. heeft de besluiten van Urbanus VIII. en Innocentius X. tegens Jansenius bevestigt, en, om des wegens omtrent de bedienaaren der Kerk gerust te kunnen zyn, het berugte Formulier voorgeschreven.

(f) Ook van dezen Paus zyn de besluiten zyner voorgangeren in de zaak van Jansenius wederom goedgekeurd en bevestigt.

(g) 56 Al te toegeeflyke stellingen zyn te recht door Innocentius XI. veroordeeld geworden.

(h) Met geen minder recht heeft Alexander VIII. 31 al

al te nauwgezette, en 2 al te strenge gevoelens afge-
keurd. Ook heeft Hy het gevoelen der Phylofophifche
zonde, als of er eene misdaad, wel tegen de rechte re-
den ftrydig, maar niet befedigend voor de Godheid,
zyn konde, te recht tegen gefproken en veroordeeld.

(i) Innocentius XII. heeft ook alle de befluiten tegen
Janfenius, bevestigd; en het is volftrekt onwaar, dat Hy
immer die verkeerde gevoelens zoude aangekleeft hebben.

A G T T I E N D E E E U W.

242	Clemens XI. (a)	.	.	1721
243	Innocentius XIII.	.	.	1724
244	Benedictus XIII. (b)	.	.	1730
245	Clemens XII	.	.	1740
246	Benedictus XIV. (c)	.	.	1758
247	Clemens XIII.	.	.	1769
248	Clemens XIV. (d)	.	.	1774
249	Pius VI. (e)	.	.	1799
250	Pius VII. (f)	.	.	

(a) In 1705 heeft Clemens XI. tegen de woelingen
der Jansenisten uitgegeeven de Bulle, welke begint
Vineam Domini Sabaoth, dat is: *de Wyngaard van den
Heere Sabaoth*, en in het jaar 1713 de Bulle of Con-
stitutie, welke begint *Unigenitus*, dat is: *de eeniggebooren*,
in welke laatste de 101 stellingen, uit de verklaring van
Quesnel over het nieuwe Testament getrokken, ver-
oordeeld worden; waar omtrent ons dit staat op te mer-
ken, dat deeze stellingen *in het algemeen* veroordeeld
zyn, en niet eider op zich zelve *in het bijzonder*; zoda-
nig, dat niet *alle* taxeerings, die in die Bulle aan de
101 stellingen worden toegeschreven, juist in het bijzonder
op eider stelling toepasselyk zyn, maar zeker de eene of an-
de-

dere aanteiging er volstrekt thuis hoort; van Clemens XI die buiten gemeen ootmoedig, en godsdienstig was, en geen enkelden dag overfloeg in het doen der H. Mis, is ingesteld de feestdag der Ontfangenis van de Allerheiligste Maagd Maria.

(b) Benedictus XIII. van het order der Predikheereu was ook zonderling eenvoudig, ootmoedig, godvruchtig en deugdzaam, en leide, in de opperste waardigheid der Kerk gesteld zynde, zyn kloosterlyk kleet niet af.

(c) By braafheid bezat ook Benedictus XIV. zulk eene uitmuntende geleerdheid, dat Hy in zyn leeven van eider een geacht, en na zyne dood om zyne nagelaate schriften van vriend en vyand nog geëerbiedigt wordt.

(d) Clemens XIV. van het order der Conventualen, wierdt met eenpaarige stemmen van alle de 44 tegenwoordig zynde Cardinaalen, waar van er geen enkele tot eenig order behoorde, op den 19den Mey 1769. tot Paus verkozen — door Hem is het order der Jesuiten vernietigt.

(e) Pius VI. op den 15 February 1775 tot Paus verkozen, heeft byna 25 jaaren (en dus na Petrus het langste van allen) den H. Stoel bekleed — gedurende zyne regeering heeft Hy met eene zonderlinge onderwerping eene meenigte van onaangenaamheden, rampen en bitterheden geduldig verduurd; een en andermaal heeft Hy Rome moeten verlaten, en is naar Valence overgevoerd, alwaar Hy op den 29 Augustus 1800 zalig in den Heere ontslaapen is — zo onberispelyk, zo eerwaardig, en voorbeeldelyk is in alle die wederwaardigheden, en gedurende zyne geheele regeering zyn gedrag geweest, dat de geheele waereld er over verbaast gestaan heeft, en onroomschen zelve in de dagbladen tot zyne eeuwige lof van Hem geschreven hebben.

(f) De tegenwoordige Paus Pius VII. is te Cesena op den 11 Augustus 1742 geboren; tradt in zyn zestien-

tiende jaar in het order der Benedictynen; bekleede vervolgens in hetzelfde verscheide jaaren het ampt van Professor of Leermeeſter; wierdt Biſchop van Imola, daar na door zynen voorzaat tot Cardinaal verheven, en eindelijk op den veertienden Maart 1800 te Venetien, alwaar om de tyds omſtandigheden het Cardinaals Collegie ter verkiezing van het Kerkhoofd byeen gekomen was, tot Paus verkozen. Wenschelyk is het, dat Hy, als eene hoogvliegende Arend, alle moeyelykheden te boven ſteigen, en al, wat voor de rust der Kerk hinderlyk is, uit den weg mag ruimen; ten einde de Kerk onder zyne beſtierung den zo hoognoodigen vrede erlange, en de geheele Chriſtene waereld wederom tot rust en eendragt gebragt mag worden. God geevehier toe zyne zegen!

Uit bovenſtaandelyst blykt het, dat onder het getal van 250 Pausen er behalven Bonifacius II. in de zesde, en Nicolaus I. in de negende eeuw, die van ſommigen ook als Heilig worden opgegeeven, 75 zyn die algemeen als Heiligen in de Kerk geëerd worden, waar van alle de Pausen, die in de drie eerſte eeuwen geleeft hebben, en 30 in getal geweest zyn, met hun bloed het H. Geloof bevestigt hebben, en zulks op eenen tyd, waar op volſtrekt niets als overtuiging der waarheid de dryfveer van hun gedrag geweest kan zyn, en althans geen waereldſche grootheid, die in de Kerk (als aan allerlei vervolgingen bloot geſteld) toen niet te vinden was. — Men zegge ook niet, dat alleen onder de Pauzen der eerſte eeuwen Heiligheid te vinden is
ge-

geweest, alzo erzedert den H. Gregorius I. die de zesde eeuw gesloten heeft, op zyn minst nog 17 berekend worden, die onder het getal der Heiligen plechtig erkend worden, terwyl verre de meeste overigen van een zedig en stichtend gedrag geweest zyn, en veelen hunner, al is het dat hunne dengden en heiligheid der wereld niet algemeen bekend zyn, van hunnen Hemelschen Vader, die hunnen goede werken in het verborgen gezien heeft, hunne eeuwige vergelding by Hem er reeds voor ontfangen in den Hemel. — Waar is het, dit willen wy niet ontkennen, dat er ook eenige geweest zyn, die dien H stoel onteerd hebben, en hunne verheve waardigheid met schanddaaden bevekt hebben; uit de getrouwe opgaaf, die wy er van gedaanen welke wy uit de geschiedschryvers, voor wier rekening wy het ook alles laten, hebben overgenomen, zal eider ontwaaren, dat wy niet schroomen der waarheid hulde te doen, en ook dat geenen, dat ons tot oneer strekt, niet verbergen — dan geen vyand onzer Kerk verbeele zich hiermede ictste winnen! geen zwakke Broeder vatte hier uit eenige ergernis op! dit heeft onze Opperherder J. C., die onder zyne 12 Apostelen wel eenen Judas, dien Hy vooruit wist dat Hem verraden zoude, heeft willen plaatzen, believen te gedoogen; op dat wy, beseffende, dat het alle (in wat verheve waardigheid zy ook zyn) met ons menschen van het zelfde zwakke leem zyn, Hen, die zich hunnen staat waardig gedraagen, op de vermaaning des Apostels dubbelde eere bewyzen zouden. — Dit heeft ongetwyffeld de

Voor-

zienigheid willen toelaaten, op dat wy ook daar uit haare waakzaamheid voor de Kerk leeren zouden, als altoos gezorgt hebbende, dat ook onwaardige nazaten van den eersten Herder Petrus het aan hen toevertrouwde pand des Geloofs ongeschonde bewaard, en nimmer, hoe min stichtend ook zelve van gedrag, eene verkeerde uitspraak in de Geloofs-leer gedaan hebben. Terwyl wy er dit ten overvloedigen nog by kunnen voegen, dat ook de Voorzienigheid dit altoos schynt in het oog gehouden te hebben, dat zy gezorgt heeft, dat op zulke tyden, als het onstichtend gedrag eens opperherders den volken allernadeeligst geweest zoude zyn, het Kerkbestuur steeds in zulke handen geweest is, die het zelve waardig waren, en zo wel de kudde van J. C. door hunne voorbeelden, als door hunne leeringen gevoed hebben, waar van de laast verloopene eeuw ons tot een spreekend bewys verstreken kan.

L Y S T
 D E R
 U T R E C H T S C H E
 E N
 O N D E R H O O R I G E
 B I S S C H O P P E N.

Het Bataafsch Gemeenebest, het welk voor de komst der Nederlandsche Apostelen geheel den afgodendienst was toegedaan, ontving het allereerst het licht van het H. Evangelie ter gelegenheid, dat in het jaar 679 de H. Wilfridus, Bisshop van Jork in Engelland ten onrecht van Koning Ekfridus uit zyn bisdom verdreven, zich op reize naar Rome begaf; om aan Paus Agatho het ongelyk, dat hem wierdt aangedaan, volledig kenbaar te maaken.

Door storm te Walcheren in Zeeland aangelandende, en vervolgens by Adgillus, der Vriezen Vorst, die te Wiltenburgh, nu Utrecht genaamd, zyn hof hieldt en van eene goed-aartige imborst was, zich vervoegende, had Hy het geluk van, geduurende zyn verblyf,
 vee-

veelen, waar onder zelfs de Koning Adgillus was, van den heidenschen tot den Catholyken Godsdienst over te haalen, en door het H. Sacrament des Doopsels der Kerk in te lyven.

Wilfridus alhier (om zo te spreken toeval-
lig) het allereerst het H. Evangelie verkondigt
hebbende, vervolgde zyne voorgenomen reize
naar Rome, en vernam, in Engelland te rug
gekomen zynde, met droefheid, dat Adgillus
overleden, en door Radboud, die zyn Hof te
Medenblik hield, en der afgodery zeer sterk
was toegedaan, was opgevolgt; welke Rad-
boud het dierbaar Evangelie zaad, door Wil-
fridus alhier gezaaid, wederom verftikte, ver-
volgende de Christenen, en verdelgende het
Christenen Kerkje, het welk door Wilfridus
te Utrecht reeds was opgeregt, en den H.
Thomas was toegeweid.

Wilfridus, wetende, dat hier zielen te win-
nen waren, en met de beklaglyke blindheid
onzer voorvaderen medelyden hebbende, drong
vervolgens by den H. Abt Egbertus en den H.
Wigbertus aan, om dit heilzaam werk van de
bekeering der Hollanders en Vriezen te her-
vatten, welke ook ten dien einde sloop gin-
gen, maar door onweder te rug gedreven
wierden.

De H. Abt hier uit, en uit verscheide voor-
afgegaane gebeurtenissen bemerkende, dat God
wel zyne zorg, maar niet zo zeer zynen ar-
beid hier voor begeerde, bleef vervolgens in
zyn Klooster, en zondt den H. Wigbertus
met twee andere Priesters naar Vriesland om

dit belangryk werk te onderneemen, welke twee jaaren te vergeefs en zonder vrugt alhier vertoefst hebbende, met droefheid terugkeerden, niets goeds van zodanige onderneeming meer verwagtede.

Dan Pepyn, Hertog van Vrankryk, ziende, dat Radboud hem verscheide plaatsen voor en na ontnam, trok met een machtig leeger herwaarts, sloeg Radboud by het vlek Duurstad (nu Wyk te Duurstede) nam het Kasteel Wiltenburg (nu Utrecht) in, en sloot eindelyk met Radboud den vrede op dezen voet, dat de Christelyke Godsdienst hier ongestoord gepredikt, en zonder verhindering geöeffend zoude mogen worden.

De H. Abt Egbertus deze Christelyke zegepraal verstaande, en bemerkende, dat hier door een ruim veld voor de prediking van het Evangelie geöpend was, besloot daadelyk een twaalfstal ervaren en deugdzaame mannen, als zo veele Apostelen herwaarts te zenden, ten einde op eenen beteren voet de prediking van het H. Evangelie alhier te hervatten.

Dit Gezantschap bestond uit de volgende waardige mannen: Willibrordus, Suitbertus, Accha, Wigbertus (*a*) de twee broeders Willibaldus en Winibaldus, Lebuinus, de twee gebroeders Ewalden (bygenaamd de *witte* en de *zwarte*) Werenfridus en Marcellinus, welke alle met de Pricsterlyke waardigheid reeds bekleed waren, met en benevens den H. Diaken Adelbertus.

In het jaar 690, of iets laater te Wiltenburg,

burg, of Utrecht, aangekomen zynde, beslooten zy dra, den H. Willibrordus naar Rome te zenden, ten einde van den algemeenen Vader der Kerk de, ter verdere voortzetting hunner prediking noodige, zending in behoorelyke order te erlangen.

Vaardig ondernam de H. Willibrordus deze reize. Hy slaagde in zyn voorneemen, bereikte zyn oogwit, stichte ook dra op de ruïnen (zo als veelen willen) van het verdelgde Kerkje van den H. Thomas, een ander Kerkje ter eere van het H. Kruis; en andermaal naar Rome reizende, wierdt Hy op voordragt en aanbeveeling van den Vorst Pepyn, van Paus Sergius I. op den feestdag van de H. Cæcilia, in het jaar 696, onder den naam van Clemens, tot eersten Bischof, en zelfs Aartsbischof der Hollanders en Vriezen, ingeweid: want, offchoon de H. Suitbertus in het jaar 695, en dus een jaar vroeger als Willibrordus, van den H. Wilfridus, Bischof der Merciers in Engeland tot Bischofzonder bepaling tot eene Kerk geweid was, zo is toch de H. Willibrordus het eerst tot *bizonderen Bischof der Vriezen* van Paus Sergius geweid en aangesteld.

De H. Clemens Willibrordus nu zonderling met de zorg dezer landen belaadend, stichte ook, zo dra Hem zulks mogelyk was, te Utrecht eene grootere Kerk, welke Hy Gode onder de bescherming van den H. Martinus, Bischof van Tours, toeweide, en welke Kerk Hy ook tot den vasten Bischofplyken zetel bepaalde; (b) ook stichte Hy aldaar een Klooster,

ter, waarin Hy 40 geregelde (reguliere) Kannoniken plaatste om by dag en by nacht den eenigen en waaren God te looven en te verheerlyken, en hoewel het niet ten eenemaal zeker is, dat de S. Salvators Kerk te Utrecht ook door Willibrordus zoude gesticht zyn, wordende van sommigen derzelve stichting aan den H. Bonifacius toegeschreven, zo is dit echter zeker, dat Clemens Willibrordus veele Kerken in ons Vaderland, zo als te Heilo, Wasfenaar, en Oegsgeest, gesticht, en als een onvermoeid arbeider in deze nieuwe wyngaard gewerkt, en eene menigte van zielen voor Jesus Christus gewonnen heeft.

(a) Of deze Wigbertus dezelfde is, waar van boven gesproken is, is niet zeker.

(b) Deze Kerk door de Deenen verwoest, is in de tiende eeuw door den eerwaardigen Bischoep Baldericus hersteld, en vervolgens in de elfde eeuw voltooid, (of gelyk sommigen willen wederom van den grond af) door den 19den Bischoep Adelboldus veel uitmuntender herbouwd, en eindelyk door Henricus den 38sten Bischoep in de 13de eeuw tot den luisterryken staat gebracht, (zynde althans buiten allen twyffel door Hem de fondamenten of grondwerken er toe gelegd) dien men nog tegenwoordig zien kan, dat zy gehad heeft; en waar by in het jaar 1321 men begonnen heeft te bouwen haare hooge, en alom bekende tooren, welke voltrokken is in het jaar 1382.

Uit al het bovengezegde blykt dus onwedspreekelyk, dat de allereerste Bischoep van Utrecht, van Paus Sergius I. in de agtste eeuw tot eigenlyken Bischoep en wel Aartsbischoep der

der Vriezen en Hollanderen ingeweid, geweest is de

1	H. Clemens Willibrordus, overleden in of omtrent het jaar (a)	740
2	H. Bonifacius M. (b)	755
3	H. Gregorius, (c)	776
4	Albericus,	785
5	Theodardus,	792
6	Harmakarus,	

(a) De geschiedschryvers verschillen wegens het sterfjaar van den H. Willibrordus wel een weinig, stellende sommigen het zelve een jaar vroeger, en anderen een jaar later: even is het ook gelegen met de sterfjaaren van eenige volgende Bisshoppen, waaromtrent wy vermeend hebben, steeds den doorgaans gestelden tyd, of den midden weg te moeten volgen; vindende wy ons boven dien nog verpligt van sommigen, wier order van opvolging ons wel, maar wier sterfdag ons volstrekt onzeker is, in het geheel het jaar van hun overlyden niet op te geeven.

(b) By Dokkum aan de nieuwgedoopten het H. Sacrament des Vormzels zullende bedienen, is deze H. Bisshop met zyn 52 medegezellen van eene woedende heidensche meenigte aangevallen, en wreedelyk om het leeven gebragt.

(c) Hoe zeer het niet volkomen zeker is, dat de H. Gregorius in de daad al tot Bisshop geweid is geweest, zo is het echter buiten twyffel, dat Hy de Utrechtsche Kerk een geruimen tyd wel en wettig bestierd heeft.

N E G E N D E E E U W.

7 Rixfridus,

C 3

815
8

8	H. Fredericus, M.	.	.	.	838
9	H. Alfricus,	.	.	.	
10	Egihardus (a)	.	.	.	
11	H. Hungerus,	.	.	.	866
12	Odilbaldus,	.	.	.	899
13	Egilboldus,	.	.	.	899

(a) Egihardus wordt van sommigen geloofd, wel eenigen tyd de Utrechtsche Kerk bestierd te hebben, doch nimmer met de Bischoppelyke waardigheid te zyn bekleed geweest.

T I E N D E E E U W.

14	H. Radbodus (a)	.	.	.	918
15	Baldericus (b)	.	.	.	977
16	Volmarus,	.	.	.	990
17	Balduinus,	.	.	.	994

(a) De H. Radbodus was een man van groote kunde, en uitsteekende heiligheid. Hy was van het geslacht der Vriesche Koningen, zynde naar zyne moeders overgrootvader Radboud, Koning der Vriezen, Radbodus geheten.

(b) Deze Kerkvoogd, die een allerdeugdzaamst en doorkundig Bischop was, heeft eene zeer hoogen ouderdom bereikt, en de Utrechtsche Kerk 59 jaaren lang met veel vrugt en lof bestierd.

E L F D E E E U W.

18	H. Aufridus,	.	.	.	1008
19	H. Adelboldus, (a)	.	.	.	1027

20

20	H Bernulphus, (b)	1054
21	Guilielmus, (c)	1075
22	Conradus, (d)	1099

(a) Van de Utrechtsche Bisschoppen is Adelboldus de eerste geweest, die den oorlog gevoerd heeft, hebbende de voorige Bisschoppen de geschillen, die er somwylen met nabuurige, of afgelegene Vorsten oprezen, steeds getracht door behulp en tusfchenkomst van andere Vorsten uit den weg te ruimen. Dan daar het oorlogen, hoe zeer ook te vermeiden, echter rechtvaardig geschieden kan, zo heeft dit niet belet, dat Hy om zyne heilige levenswyze na zyne dood onder het getal der Heiligen gerekend is geworden.

(b) De H. Bernulphus wordt wegens zyn deugdzaam leeven zeer geprezen, en om verscheide wonderen na zyne dood zeer geroemd. Zyne voorspraak plagt sterk gezogt te worden voor ziekelyke kinderen, vooral dezulken, die den kinkhoest hadden — toen in het jaar 1675 ter herstelling van de S. Pieters Kerk te Utrecht zyn graf geöpend wierdt, wierdt in hetzelfde zyne zilvere kelk, goude ring, een gedeelte van den Bisschoppelyken staf, met eene doek, die op zyn hoofd had gelegen, en waar op zyn naam stond, gevonden.

(c) Deze Guilielmus heeft de party van Keizer Hendrik IV. die door Paus Gregorius VII. van zyn recht vervallen verklaard, afgezet, en in den ban gedaan was, op eene onredelyke wyze voorgestaan en verdedigt, zo zelfs, dat hy den Keizer durfde aanraaden, zich aan den Pausfelyken ban niet te kreunen; volgens sommigen is hy in onboetvaardigheid gestorven.

(d) Ook wordt Conradus als een sterke voorstander van Hendrik IV. opgegeeven. Hy is vermoord op Woensdag in de Paaschweek, terwyl hy na de Mis gelezen te hebben, bezig was met te bidden.

T W A A L F D E E E U W.

23	Burchardus, (a)	.	.	1113
24	Godebaldus, (b)	.	.	1128
25	Andreas van Kuyk, (c)	.	.	1138
26	Heribertus, (d)	.	.	1150
27	Hermanus van Hoorn,	.	.	1156
28	Godefridus, (e)	.	.	1177
29	Balduinus (f)	.	.	1195
30	Arnoldus I. (g)	.	.	1198
31	Theodoricus I.	.	.	1198

(a) Burchardus was een zeer godvruchtig en voorzigtig Kerkvoogd, en hoe zeer ook de Utrechtsche Bisdommen door de werkzaamheden, natuurelyk verknogt aan de tydelyke heerschappyën en bezittingen, welke door giften der Koningen en Vorsten, door ermaakingen, aankoop en fundeering zo der Bisdommen zelve als van anderen tot eene aanmerkelyke hoogte geklommen waren, ter dier tyd door Wybisdommen de weidingen, en veele andere Kerkelyke bedieningen lieten verrigten, was Hy gewoon dit zelfs in persoon te doen. — Hy is de eerste van de Utrechtsche Bisdommen geweest, die zich *Bisshop door Gods barmhertigheid* en *door Gods genade* genoemd heeft, welke benaming zyne nazaaten tot het midden der 14de eeuw hebben bliven gebruiken — na dien tyd hebben zy zich somtyds *Bisshop door Gods genade*, somtyds *door de genade van den Apostolischen Stoel*, en somwylen ook wel beide geschreven.

(b) Godebaldus was een man van eene, in die bedorven tyden zo zeldzaame, uitstekende godvruchtigheid. Hy verdreef de reguliere Priesters uit het Klooster te Stavoren, welke aldaar schandelyk leefden. Hy zette

An-

Anselmus, Abt van Egmond, die de goederen der Abdy verkwiste, af. Hy ontving voor zich en zyne nazaten tot meerder eerbied en gezag zyner Kerk van Paus Calixtus de gunst om den Bischoppelyken Myter, welke toen onder de Bischoppen nog niet algemeen was, te mogen draagen. — Om een geschil tuschen zyne bediendens, en die van Keizer Hendrik, welke met een magtig leeger te Utrecht kwam, en aldaar ook overleden is, is Hy ten onrecht drie jaaren lang gevangen gezet, en is eindelyk in het Klooster te Oostbroek, hetwelk door Hem zelve of wel gesticht, of wel merkelyk begunstigt was, het monniken kleeaangenomen hebbende, aldaar na de Bischoppelyke waardigheid 15 jaaren lang voorbeeldelyk bekleed te hebben, in groote heiligheid overleden en begraven.

(c) Hy was de zoon van den Graaf van Kuyk, een man ten uiterste geneegen tot stilte en vrede; Hy heeft de godvrucht in het Klooster te Egmond, alwaar dezelve zeer verslapt was, hersteld.

(d) In zynen tyd is de stad Utrecht voor het grootst gedeelte eene prooi der vlammen geworden, en veele Kerken, zo als de Domkerk, de Kerk van S. Petrus en Paulus, en die van S. Jan zyn genoegzaam geheel door het vuur verteerd.

(e) Godefridus was een man van grooten moed en zeer groote gestalte. — Holland en Utrecht zyn onder zyne regeering deerelyk door brand en watersnood gestraft en gehavend, waarom hy ter afweering der Goddelyke grafschap, vastendagen en ommegangen; in welke Hy zelfs blootsvoets medeging, heeft voorgescreven.

(f) Een Man wegens zyne zagtmoedigheid en kuisheid zeer beroemd.

(g) Door snoode kuiperyen der Vorsten zyn de Kannoniken na de dood van Balduinus zodanig in de ver-

kiezing verdeeld geraakt, dat de eene party Arnholdus, en de andere Theodoricus verkoos — beide zyn zy ook ingeweid, doch hebben elkander zeer kort overleeft.

DE RTI ENDE EEUW.

32	Theodoricus II.	1212
33	Otho I.	
34	Otho II. (a)	1226
35	Wilbrandus	1233 of 1236
36	Otho III.	1249
37	Goeswinus (b)	
38	Henricus (c)	1267
39	Joannes van Nasfouw (d)	1288
40	Joannes van Syrik (e)	afgetreden 1296
41	Wilhelmus,	1301

(a) Als iets zeldzaams wordt van dezen Kerkvoogd, die van toomloos volk wreedelyk om het leeven gebragt is, vermeld, dat Hy zynen eigen Vader Bernard, Graave van der Lip, tot Bisfchop te Oldenzeel geweid heeft; welke vervolgens met Hem zynen anderen Zoon Gerard tot Aartsbisfchop van Bremen geweid heeft; en welke Gerard naderhand nog eenen anderen broeder geweid heeft tot Bisfchop van Paterborn.

(b) Gooswinus was een eenvoudig, maar onkundig en zorgloos mensch — volgens sommigen heeft hy reeds in het eerste jaar zyner bediening er vrywillig afstand van gedaan; doch volgens anderen is hem na eene tweejarige regeering de voet geligt.

(c) Deze Henricus was een goedaartig, vroom, en rechtzinnig man — door Hem is de tegenwoordige Dom, of S. Maartens Kerk te Utrecht gebouwd, of ten minste aangelegt.

(d) De-

(d) Deze Joannes was een onkundig mensch, en wordt gezegt, nimmer van den Paus bevestigd te zyn — hy heeft na 21 jaaren aftand gedaan, of is [zo als sommigen willen] afgezet.

(e) Zeer veel nuttige en heilzaame bevelen zyn door dezen Kerkvoogd den Volken, en vooral der Geestelykheid gegeven; zo als onder anderen: dat zy in zuiverheid zullen leeven, dat zy elkander tot geen gelyke teugen zullen aanmoedigen, dat zy buiten den Kersdag zonder noodzaakelykheid geen tweemaal Mis zullen doen, en dat zy betaamelyk, en als *geestelyken* zullen gekleed gaan. — Bisshop van Utrecht zynde, is Hy door den Paus aangesteld tot Bisshop van Toul, alwaar hy in het jaar 1305 overleden is.

VEERTIENDE EEUW.

42	Guido (a)	1317
43	Fredericus van Syrik	1322
44	Jacobus van Oudshoorn,	
45	Joannes III. (b)	1340
46	Nicolaus, (c)	
47	Joannes van Arkel, (d)	
48	Joannes Vernenburch, (e)	1371
49	Arnoldus van Hoorn (f) gaat van Utrecht	1378
50	Florentius (g)	1393
51	Fredericus II. (h)	1423

(a) Uit nederigheid heeft Guido geweigerd den Cardinaalshoed aan te neemen.

(b) Na de dood van Jacobus van Oudshoorn, die na zyne aanstelling maar zeer korten tyd geleefd heeft, was eigentlyk met eenpaarigheid van stemmen door de Kanonniken verkozen Joannes van Bronkhorst, een man, die

die eiders liefde en achting waardig was; doch Paus Joannes XXII. benoemde daar tegen op aandrang van den Hertog van Braband, en Graaf van Holland &c. Joannes van Diest, welke te Rome geweid wierdt, en het Bisdom op eene laffe wyze bestierd, en met schulden belaauden heeft.

(e) Na het overlyden van Joannes III. stelde Paus Benedictus XII. tot Bisfchop van Utrecht aan den waardigen Proost van Deventer Nicolaus, welke echter deze, alhier zo lastige, bediening binnen het eerste jaar zyner aanstelling wederom nederleide; zynde naderhand Bisfchop geworden van Vercelle, en vervolgens door Clemens VI. tot Cardinaal verheven — Hy heeft te Perusie in Italiën het S. Joris Collegie voor Gods en Rechtsgeleerden gesticht, en begeerd, dat er onder de de kweekelingen ook twee uit de stad, of het stift van Utrecht zouden worden aangenomen, waar van onder den Bisfchop Frederik Schenk, en den Vicaris Jacobus de la Torre ook nog gebruik gemaakt is. Nicolaus stierf vol van verdiensten en goede werken te Rome in het jaar 1368.

(d) Van Bisfchop van Utrecht is hy na 22 jaaren aldaar geregeeid te hebben, door Paus Urbanus V. tot het Bisdom van Luyk verheven, en is aldaar in het jaar 1378 overleden.

(e) Deze was Bisfchop van Munster, en wierdt, nauwlyks een jaar aldaar geregeeid hebbende, by eene groote meerderheid der weldenkende Kanonniken verkozen, en met dispensatie van Urbanus V. tot Bisfchop van Utrecht ingeweid; doch is naderhand wegens verspilling der kerkelyke goederen van de vyf Utrechtsche Kapittels by Urbanus V. en zynen nazaat Gregorius XI. aangeklaagt.

(f) Toen in het jaar 1378 Joannes van Arkel Bisfchop van Luyk overleden was, is Arnoldus van Hoorn,

na de Utrechtsche Kerk zeven jaaren bestierd te hebben op het gezag van Urbanus VI. tot den Bischoppelyken zetel van Luyk overgegaan.

(g) Florentius was eerst Bischof van Munster hy was een godvruchtig en voorzigtig man, en zeer geneegen tot het gebed.

(h) Op zyn sterfbed voorzeide hy, dat uit de oneenigheid en verwaandheid der geestelyken vreesfelyke onheilen voor de Utrechtsche Kerk stonden gebooren te worden.

VYFTIENDE EEUW.

52	Suedanus, (a)	•	•	•	
53	Rudolphus,	•	•	•	1455
54	Gysbrecht van Brederode (b)				
55	David van Bourgonje,	•			1496
56	Fredericus van Baden (c)	•			1517

(a) Na de dood van Fredericus II. ontfont er eene verdeeldheid over de keuze van zynen opvolger. De meesten waren voor Rudolphus van Diephout, anderen voor Walravus van Meurs. Beide de partyen zonden gezanten naar Rome om de bevestiging; doch Paus Martinus V. wees ze beide van de hand, en benoemde den Bischof van Spiers, welke, bemerkende, dat hy zonder bloedvergieting de beroerte niet zoude kunnen stillen, den Paus verzogt, die waardigheid liever te geeven aan Suederus, den zoon des graven van Kullenburg, een geleerd en godvruchtig man, en Aartsdiaken van Utrecht — de Paus stond dit toe. Suederus wierdt ook van de Utrechtsche burgers met toejuiging aangenomen; dan naar den zin zyner tegenstreeveren te streng regeerende, wierdt hy, slegts tien maanden te

Ut.

Utrecht verbleven hebbende, van hen gedwongen, de stad te verlaten; waar op Rudolphus van Diephout verkozen, en daar mede eene nieuwe twist en oorlog geboren wierdt, zodanig, dat Paus Eugenius IV. in het jaar 1433 raadzaam vond, den Bischof van Maskon ter demping der oneenigheden naar Utrecht te zenden, welke zulks ook met alle kragt en vlyt bewerkstelligde, den Paus aanraadende, om der vrede wille Rudolphus te bevestigen, die daar op ook op het slot van Vollenhove tot Bischof van Utrecht plechtig is ingeweid, wordende Suederus, die naar Bazel vertrokken was, alwaar hy ook in het jaar 1439 overleden is, inmiddels tot Bischof van Castoriën aangesteld.

(b) Gysbrecht van Brederode was een geleerd, deugzaam, voorzichtig en welspreekend man. Hy was de zoon van Walrave, Heer van Brederode, wierdt met genoegzaam eenpaarige stemmen van de vyf kapittels van Utrecht tot Bischof verkozen, en heeft ook by na twee jaaren het tydelyk bestuur wel geoeffend, doch is nooit van den Paus bevestigd, door dien op aandrang der Kabeljauwsgezinden, die hem vyandig waren, Philips van Bourgonje te Rome die waardigheid voor zynen zoon David van Bourgonje wist te verkrygen, en waar door voor eerst ook groote onlusten en oorlogen geboren wierden, tot dat eindelyk in het jaar 1457 een vergelyk tuschen de partyen getroffen wierdt, en Brederode den zetel aan David afftont, welke toch ook in de 39 jaaren zynere regeering niet weinige onaangenaamheden gesmaakt en verduurd heeft.

(c) Deze braave Kerkvoogd, in het jaar 1496 van de Kanonniken met eenpaarigheid van stemmen verkozen, en ook dadelyk van de Paus bevestigd, stapte in het jaar 1516, over de partyenschappen en oorlogs beroertens verdrietig geworden zynde, van zyne waardigheid af, en gaf dezelve aan Philippus van Bourgonje over.

ZESTIENDE EEUW.

57	Philippus van Bourgonje, . . .	1524
58	Henricus (a) . . .	
59	Wilhelmus Enkevoort, . . .	1534
60	Georgius van Egmond, (b) . . .	1559

(a) Henricus, ziende, dat het tydelyk gebied niet langer met het geestelyk bestuur vereenigt konde blyven, als niet bestand zynde om de opkomende beroertens en oorlogen telkens te dempen, heeft met ryp overleg zyner Prælaaten, en Kanonniken der vyf Kerken van Utrecht als mede verscheide andere aanzienelyke perfoonen, zyne vasallen en onderdaanen voorzich en zyne nazaaten de stad Utrecht en geännexeerde steden &c &c aan Karel V. Roomsche Kyzer, en Koning van Spanje voor hem en zyne erfgenaamen en nazaaten, als Hertogen of Hertoginnen van Brabant, en als Graven of Gravinnen van Holland geschonken, overgedraagen en overgegeven, het Kerkelyk regtsgebied eeniglyk voor zich en zyne nazaaten, de Bischoppen van Utrecht behoudende.

(b) Deze Kerkvoogd was van eene uitsteekende geleerdheid, en zonderlyke Godvruchtigheid. Om geen onbekwaame of ongeschikte perfoonen tot de Priesterlyke waardigheid te doen bevorderen, onderzocht, en weide hy dezelve zelfs, het welk, zo als boven gezegt is, in de vroegere tyden meest door de wy Bischoppen plagt te geschieden, welke ook by het openstaan der stoel, of gedurende de twisten over de Bischoppelyke verkiesingen en de inwagting van derzelver bevestigingen inmiddels deze en andere Bischoppelyke bedieningen gewoon waren te verrigten — ook verzetten zich Georgius met alle mogelyke vlyt tegens de opko-

komende dwaalingen, en vergunde aan de Priesters, die te Amsterdam in bediening waren, dat gelyk hen in het jaar 1504 door Fredrik van Baden was toegestaan, jaarelyks op den dag van Amstels wonder, als mede op den agften dag daar na den Kerkdienst van het hoogwaardig Sacrament te leezen, en de invallende Kerkdiensten van het Bisdrom van Utrecht te verschuiven, zy zulks ook het geheele Octaaf door zouden mogen doen.

Karel V. Roomsche Keizer, en Opperheer van het volkryk Nederland, had dikwyls voorgenomen tot welzyn dezer landen eenige nieuwe Bisdrommen opteregten; dan door gestaadige oorlogen verhinderd, konde Hy dit niet werktellig maaken, maar beval zulks aan zynen zoon Philippus II. aan wien Hy, om in rust zyne dagen te voleinden, in het jaar 1555 zyne heerschappy over de 17 Provincien afstond.

Philippus II. zo dra Hy den Oorlog geëindigt had, en tot rust gekomen was, volbragt ook daadelyk het bevel van zynen Vader, en verzogt hier toe de toestemming van Paulus IV. het toenmaallyc Hooft der Kerk.

Paulus IV. het welvaaren der Catholyken behartigende, en de noodzaakelykheid hier van erkennende, stontd dit verzoek des Konings toe, en rechte verscheide der voornaamste steden tot Bisdrommen op — de stad Utrecht, die te vooren een enkel Bisdrom, en wel het eenige binnen de tegenwoordige Republiek was

was (want geen van de Utrechtsche Bisschoppen was sedert Willibrord met de *Aartsbisschoppelyke* waardigheid bekleed geweest) wierdt tot een Aartsbisdom verheven, en de nu nieuwe opgeregte nabuurige Bisdommen van Haarlem, Deventer, Leeuwarden, Groningen en Middelburg wierden onder het zelve gesteld.

Philippus II. van den Paus de benoeming der Bisschoppen verkregen hebbende, verkoos en benoemde vervolgens tot den nieuwen Aartsbisschoppelyken zetel FREDRIK SCHENK van Touburg, weleer Pastoor te Rhynsburg, Leeraar in beide de Rechten, een godvruchtig en doorgeleerd man, welke ook van Pius IV. Paulus IV. nazaat, in het jaar 1561. bevestigd wierdt.

Deze Fredrik Schenk, nu eerste Aartsbisschop van Utrecht geworden zynde, wende aanstonds alle zyne zorg en vlyt aan, om de zeden te hervormen, zo der geestelyken als waereldlyken, en leide zich, als een goed herder, zonderling toe, om zyne lammeren en schaapen met het zuiver woord der waarheid te voeden, het dierbaar pand des Geloofs getrouw en ongeschonde te bewaaren, en de opkomende dwaalingen met alle kragt, en klem van redenen tegen te gaan, verscheide *Synodale* byëenkomsten ten dien einde houdende, en zelfs in het jaar 1565 eene *Provinciaale* Kerkvergadering uitschryvende, in welke ook de nieuw verkozen onderhoorige Bisschoppen, benevens Lindanus Bisschop van Roermonde, als mede twee Abten, te weten die van de

S. Paulus uit de Utrechtsche , en die van S. Maria uit de Gelderschen verschenen zyn.

In deze Vergadering , welke tuschen den 10 en 31 October in elf zittingen is afgeloopen , hebben de Bischoppen en Prelaaten eendragtiglyk besloten , de Decreeten der Trentische Kerkvergadering , raakende het Geloof , de Sacramenten , en de plechtigheden derzelve , mitsga'ers de verbetering der zeden , geheel en gaaf aan te neemen ; waarop ook in de laatste zitting de deuren van het Kapittelhuis door den bode geöpend zyn , en de afkondiging van de Trentische Kerkvergadering te Utrecht met luider stemme door den Notaris Henricus Zonnius , en vervolgens op de andere plaatsen van ons Vaderland behoorelyk geschied is.

Dan niettegenstaande den onvermoeiden yver , dien deze waarde Kerkvoogt steeds tot welzyn der , aan hem toevertrouwde , zielen aanwende , heeft hy echter de droefheid gehad van te moeten zien en beleeven het verval van den alouden en Vaderlandschen Godsdienst ; de zegenpraal der dwaaling , en de verdrukking der Catholyken en vooral der Geestelyken ; want op het einde van zyne dagen de nieuwgezinden binnen Utrecht en door het geheele Nederland het opperbestuur zich aangemaatigt hebbende , wierden den Roomsche Catholyken hunne Kerken en Godshuizen ontnomen ; de openbaare Godsdienstoeffening wierdt hen verboden , en hunnen Geestelyken wierdt belast , geen uitwendige geestelyke kleederen meer te draagen , na welk verbod , in het voor ons ongeluk-

lukkig jaar 1580 gegeven, omtrent een' maand daar na op den 25 Augustus de Aartsbischop van hartzeer kwam te overlyden, wordende de Utrechtsche Kerk, die naauwlyks tot eenen Aartsbischoppelyken zetel was verheven, door zyne dood in zodanige elende gedompeld, dat wy dezelve nog ten huidigen dage betreuren, als sedert al dien tyd geen eenen wettigen na-zaat, zo als in het vervolg nader blyken zal, er op beschouwd hebbende; wanneer wy ook ontwaren zullen, dat ook de oprichting der andere nieuwe Bisdommen van zeer korten duur geweest is, en ook deze hun geheel bestaan reeds meer als twee eeuwen verloren hebben.

Zo als boven gezegt is, had Philippus II. van den Paus het recht van verkiezing niet alleen van den nieuwen Aartsbischop van Utrecht, maar ook van alle de onderhoorige nieuwe Bisshoppen gekregen.

Ingevolgen hiervan verkoos hy in het jaar 1560 tot eersten Bisshop van Haarlem NICOLAAS NIEU-LANT, Suffragaan van den Eosten Utrechtschen Bisshop Georgius van Egmond, welke verkiezing door den Paus Pius IV. in het volgende jaar wierdt goedgekeurd, wordende hem tot onderhoud de Abdy van Egmond aangewezen: doch alzo hy zwak van lighaam was, en zeer sterk door het voeteuvel wierdt aangetast, deed hy, voor zich een jaarelyks inkomen van 1000 guldens behoudende, afitand van zynen

last en waardigheid, en vertrok naar Zeeland, alwaar hy in het jaar 1580 is overleden, terwyl inmiddels in het jaar 1569 Koning Philippus tot zynen opvolger benoemde GODEFRIDUS VAN MIERLO, Leeraar in de Godsgelertheid, en eertyds Provinciaal der Paters Predikheeren, wordende in het volgende jaar deze benoeming ook door Paus Pius V. bekragtigt, welke tevens belaste, zyne inweiding zo dra mogelyk te volvoeren, het geene ook op den Zondag van Septuagesima in het jaar 1571 geschiede.

Veele onaangenaamheden en verdriet onderging deze Kerkvoogt door de opkomende en gestaadig aangroeiende dwaalingen en vervolgingen — hy wierdt genoodzaakt de Lieve Vrouwe Kerk te Haarlem aan de Calvinisten in te ruimen, in welke in het jaar 1577 de geweze Abt van S. Bernard aan de Schelde by Antwerpen, Thomas van Thiel, op het Paascheest het allereerst op de Calvinistische wyze het Avondmaal bediende — en op den 29 Mey van het jaar 1578, juist op den H. Sacramentsdag, terwyl de Kanonniken de *Nonen* zongen, en de Bisfchop aldaar nog dien zelve dag gepredikt had, viel de woedende meenigte in de Kerk, de Priesters aangrypende en doodende; dermaate, dat Godefridus zelf niet zonder wonder zyn leeven redde, zich eerst in eene onderaardsche plaats verbergende, en vervolgens, zynen Vicaris te Haarlem latende, naar Bonvluggtende, van waar hy zich naar Munster begaf, en aldaar, zich spaarzaam en eenvoudig behel-

helpende, als Suffragaan den Munsterschen Bisschop hielp, en den Haarlemschen zetel door zynen dood geheel ontruimde, welke zo min als de Utrechtsche ook nimmer wederom wettig vervuld is geworden.

Koning Philippus had ook voor het nieuwe Bisdom van Deventer, aan het welk tot onderhoud het Klooster der Kanonniken Regulieren op S. Aagtenberg wierdt toegewezen, JOANNES MAHUIS van Aldernaard, van het order der Minderbroeders, een groot Godsgeleerden en voornaam prediker, bevorderd; dan om zyne, door ouderdom verminderde kragten en ongemakken der waterzucht aftand doende, heeft hy in zyne geboorteplaats van het baldaadig krygsvolk veel geleden, is van het zelve met de voeten getrapt, en als een doode laten leggen, hebbende echter in het vervolg, in het jaar 1577 door eenen zagten dood zyn leeven geëindigt, terwyl inmiddels in het jaar 1570 tot zynen opvolger was ingeweid EGIDIUS VAN DEN BERG, welke als een zorgvuldig geneesheer de onheilen des Vaderlands, de wonden der Kerk, en het bederf der Geestelyken trachtende te redden, door ziekte bedlegerig wierdt, en te Zwol op den 26 Mey van het jaar 1576 insgelyks overleed.

Door algemeene Vicarissen wierdt vervolgens het Deventersche Bisdom bediend, tot dat in het jaar 1589 tot deszelfs derden Bisschop be-

noemd wierdt GYSBERTUS COEVERTINX, Licentiaat in de Godsgelerdheid, en Deken van S. Jans Kerk in den Bosch, welke, zeer ongaarne en niet zonder merkelyke tegenkantingen in zyne benoeming toefstemde, en ook werkelyk nooit tot Bisshop ingeweid is; alzo reeds voor dat het verzoekschrift te Rome kwam, de stad Deventer in de magt der Staaten viel, en die zetel aldaar tot niet geraakte; zynde hy weinige jaaren daarna overleden, en in 's Hertogenbosch zeer eenvoudig by zyne moeder begraven.

Tot eersten Bisshop van Leeuwaarden was wel benoemd geweest de Proost van onze Lieve Vrouwe Kerk te Gent REMIGIUS DIRUTIUS, stichter van het Dirutiusch Collegie te Leuven, en schoon hy met Joannes Mahuis benoemen en bevestigden Bisshop van Deventer, (hoewel beide nog niet ingeweid) de Utrechtsche Kerkvergadering, door den Aartsbisshop Schenk uitgeschreeve, reeds had bygewoond, heeft Hy echter nooit bezit van den Bisshoppeyken zetel van Leeuwaarden genomen, door dien Hy voor zyne inhuldiging op het overlyden van Petrus Curtius, Bisshop van Brugge, tot deszelfs opvolger bevorderd wierdt.

In het jaar 1569 wierdt op de benoeming van den Koning Philippus vervolgens tot tweeden Bisshop van Leeuwaarden aangesteld Cunerus

Pic-

PIETERS, Leeraar in de Godgeleerdheid en Pastoor van de S. Pieters Kerk te Leuven, welke na verloop van agt jaaren by de innceming der stad Leeuwaarden door de woedende meenigte in het Kasteel van Harlingen gevangen gezet, en vervolgens op een jaarelyksch onderhoud van 800 guldens in een Klooster geplaatst wierdt; van waar Hy na twee jaaren weg gezonden zynde, te Munster aankwam, en vervolgens als balling te Ceulen, alwaar Hy in het jaar 1580 in den Heer ontslaapen is. Een man waarlyk, die om zyne uitmuntende bekwaamheid en deugden een veel langer en gelukkiger leeven waardig was, en die even gelyk de voo- rigen ook op zynen zetel geen opvolger gehad heeft.

Groningen, zo als boven gezegt is, ook tot eenen Bischoppelyken zetel bepaald zynde, wierdt in het jaar 1561 op de benoeming van Philippus en bevestiging van Paulus IV. tot deszelfs eersten Bischoep te Mechelen van den Cardinaal Granville ingeweid JOANNES KNYFF, welke op den 3 October van het zelfde jaar ook te Groningen tot zynen Stoel is ingeleid — Hy heeft in het jaar 1565 de door den Aartsbischoep uitgeschreve Provinciale Vergadering bygewoond, en de jaaren, die Hy in zyne bediening geweest is, steeds getracht, naar de aldaar genomen besluiten het Geloof en zeden der aan Hem aanbevole Geestelyk-

heid en toevertrouwde Leeken te regelen — veele en verschillende lotgevallen om des tyds omstandigheden in zyn leeven ondervonden hebbende, is Hy in het jaar 1576, of waarschynlyker 1578 te Groningen overleden, en ook aldaar in zyne Bischoppelyke Kerk, aan den H. Vitus toegeweid, zeer eenvoudig begraaven.

Na de dood van Joannes Knyff is wel tot zynen opvolger benoemd geweest JOANNES VAN BRUHESEN; dan deze wierdt voor zyne bevestiging door de invallende dood van Fredrik Schenk voor den Aartsbischoppelyken zetel geschikt; waarom de algemeene Vicaris des openstaanden Stoels ARNOLDUS VAN NIEL in zyne plaats tot Bischof van Groningen benoemd en bevestigd wierdt; en welke Arnoldus, schoon om de voortkruipende ketteryen nimmer ingeweid, echter geduurende den tyd van vier jaaren het Bischoppelyk Rechtsgebied met veel vlyt en roem geoeffend heeft — in den kerker gezet, en wederom ontslaagen, is Hy, toen Groningen almede overweldigt was, naar Brussel vertrokken, alwaar Hy stierf in het jaar 1603, geenen opvolger op den Stoel van Groningen sedert gehad hebbende.

In het jaar 1570 tot den nieuwen Bischoppelyken zetel van Middelburg door Philippus benoemd, en door den Paus goedgekeurd zynde, NICOLAUS VAN CASTEREN, Licentiaat van Leuven,

ven, en Præfident in het drie taalen Collegie aldaar, wierdt dezelve van den Cardinaal Granville te Mechelen in het jaar 1562 ten dien einde ingeweid, en tevens om een behoorelyk bestaan te hebben tot Abt van S. Nicolaas aangesteld, zynde in het jaar 1573 na eenen onvermoeiden, en loffelyken arbeid gerust in den Heer ontslaapen, niets vuriger verlangend hebbende, dan met zyn bloed het H. Geloof te mogen bevestigen.

Na Hem wierdt verkozen JOANNES VAN STRYËN, welke, in het jaar 1576 van den Paus bevestigd zynde, niet voor het jaar 1581 te Nameur van den Bifchop dier plaats geweid is geworden, om dat de stad en de ftoel van Middelburg door de Oranjegezinden was ingenomen, om welke reden, en de daarop volgende haat en vervolgingen het Hem ook nooit heeft mogen gebeuren, bezit van zynen Stoel te nemen. — Hy heeft zich vervolgens gedeeltelyk te Ceulen, gedeeltelyk te Roermonde opgehouden, tot dat Hy, Prefident of bestierder van het Konings Collegie te Leuven aangesteld zynde, het einde van zyne dagen aldaar met veel lof en geduld in het jaar 1594 bereikte, inmiddels het geen Hy in zyn Bifdom in perfoon niet konde verrigten, door nabuurige Priesters, en bestuurders uitvoerende. Hy is te Leuven in de Kerk van den H. Quintinus begraaven.

Eindelyk is nog in het jaar 1600 te Aalst door den Aartsbifchop van Mechelen tot deren Bifchop van Middelburg geweid, CARO-

LUS VAN RODOAN, Deken van Gent, en een man van de alderzuiverste zeden, welke om de vervolgingen te Middelburg niet kunnende verblyven, na de dood van den Bifchop van Brugge Lambertus Laurentianus tot deszelfs opvolger is aangefield — van de nabuurige Zeeuwen verzogt, behartigde en befchikte Hy, zo veel Hem mogelyk was, de zaaken der Middelburgfche Kerk, en overleed zonder eenen navolger op den Stoel van Middelburg ooit gehad te hebben, in het jaar 1616.

Terug keerende nu tot het geene wegens den Aartsbifchoppelyken zetel, door den dood van Schenk ontruimd, is voorgevallen, vinden wy deswegens wel, dat dezelve een en andermaal aan bizondere perfoonen is opgedraagen, dat er benoemingen gefchied zyn, doch dat nimmer iemand in de daadelyke bezitting er van getreden, noch er wezentlyk toe ingeweid is.

Philippus II. benoemde volgens het verhaal van Havens, na den dood van Schenk tot Aartsbifchop van Utrecht den Proost van S. Salvators Kerk HERMANUS RENNEBERG, en na dezen den Deken der Utrechtsche Kerk JOANNES VAN BRUHESEN, reeds benoemd tot Bifchop van Groningen; doch zeker is het, dat zy geen van beiden van den Paus in deze waardigheid bevestigd, en nog veel minder er ooit toe ingehuldigt zyn.

Na

Na dezen is ook nog door de Aartshertogen Albertus en Isabella tot den Stoel van Utrecht benoemd geweest SASBOLDUS VOSMEER, geboortig van Delft, Licentiaat in de H. Godgeleerdheid, Deken der Collegiaale Kerk in den Haag, en federd den dood des Aartsbisfchop Schenk van het jaar 1580 reeds algemeene Vicaris des openftaanden Stoels; doch even zo min als de twee voorigen, is VOSMEER van den Paus er toe bevestigd. — Hy vertrok wel met dit inzicht naar Rome, voorzien zynde van de vereifchte voorfchriftbrieven; dan (zo als de Apostolifche Vicaris Jacobus de la Torre in zyne, aan den Paus Alexander VII. overgegeeve befchryving van den Staat der Nederlandfche Kerk, te vinden by Hoyneck van Papendrecht bladz. 93) zelfs verklaart, heeft hy zuiks niet kunnen verwerven, is flegts tot Apostolifchen Vicarius van den Paus Gregorius XIII. in het jaar 1583 aangefield, en om de afgelegenheid der plaats met eenige bizondere magten verrykt. *Het behaagde*, dus luiden de woorden van la Torre, *den heiligen Apostolifchen Stoel EENEN APOSTOLISCHEN VICARIS aan te fteilen, aan wien, als verbeelden- de den perfoon des Paus ALLE de overgeblevene Catholyken onderdanig zouden wezen, en welke door zich zelve, en zyne medewerkende Priesters zoude trachten, hen in het Geloof te behouden, en de afgedwaalden tot den fchoot der Kerk terug te brengen.*

De zaaken vervolgens hier hoe langer hoe erger wordende, de Kapittels zich dezelve, gedeeltelyk uit vreeze, gedeeltelyk uit onver-
fchil.

schillendheid (gaande er zelfs veelen der Kapittelheeren tot de nieuwigheid over) weinig aantrekkende, liet men draa de hoop vaaren van den openstaanden Stoel van Utrecht ligt wederom vervuld te zien; althans Rome beschouwde zulks als geheel onvoorzigtig en onstaatkundig; waarom eindelyk *toen Sasboldus tot den Utrechtschen zetel niet ingeweid konde worden* (dit zyn de woorden van la Torre) op aandrang des voornoemden Hertogs en Hertogin (aan welke Philippus II. inmiddels zyn recht op de Nederlanden had afgestaan) ter vermeerdering van zyn gezag en ten gemakke van de onderhorigen, gemelde **SASBOLDUS VOSMEER**, in het jaar 1602, van Paus Clemens VIII. tot Aartsbischop (niet van Utrecht) maar van Philippe is aangesteld — Dan nog in hetzelfde jaar, om dat Hy het algemeen Apostolisch Vicariaat over de Belgische Provinciën aangenomen en uitgeoeffend had, wierdt Hy naar den Haag gedagvaard, en niet verschynende, van zyne vaderlyke goederen, die vry aanzienelyk waren, berooft, en heeft vervolgens te Ceulen, alwaar Hy ook, en wel met het beste gevolg een nieuw kweekschool voor de Hollandsche geestelykheid opregte, als balling zich opzehouden, van tyd tot tyd in stilte de zynen bezoekende, en het welzyn der geloovigen alhier, zo veel Hem mogelyk was, bevoorderende, tot dat Hy eindelyk in het jaar 1614 op den derden Mey te Ceulen zaliglyk in den Heer ontslaapen is, alwaar Hy in de Minderbroeders Kerk begraven is, zynde zyne heiligheid volgens

gens de over Hem gedaane lykreden met wonderen bevestigt.

Na den dood van SASBOLDUS is er nimmer iemand tot Bisfchop van Utrecht meer voorge- draagen, maar nog in hetzelfde jaar 1614 wierdt verzogt, en door Paus Paulus V. op den 11 October tot deszelfs algemeenen Vicaris voor de Nederlanden aangesteld PHILIPPUS ROVENIUS, Deken van S. Plehelmus te Oldenzeel, onder deze bepaaling, die woordelyks in het Brevet zyner aanstelling in staat, ZO LANG HET ONS, EN DEN APOSTOLISCHEN STOEL GOED ZAL DUNKEN; zynde vervolgens in het jaar 1620 op het verzoek van Albertus en Isabella ook tot Aartsbisfchop (al wederom niet van Utrecht, maar, gelyk zyn voorganger, van Philippe, eene stad in Macedonien) van den zelve Paulus V. aangesteld, en met de gewoone Kerkelyke plechtigheden op den 8ften November in de Abdy van Voorst buiten Brusfel ingeweid. — Hoe zeer de Jansenisten Hem ook tegenwoordig als Bisfchop van Utrecht willen doen voorkomen, zo is zulks volstrekt onwaärschtig; alle Schryvers, als *Hoofst*, *Petrus Bor* in de beschryving van de Nederlandsche beroertens, *M. van der Hoeve* in zyne Nederlandsche Kronyk, *G. Gazet* in zyne Kerkelyke Historie van de plaatzen van Nederland getuigen eenpaariglyk, dat *Fredrik Schenk* van *Toutenburg* de laatste Aartsbisfchop van Utrecht geweest is; het geene *Andreas van der Schuur*, die by onze tegenparty in geen geringe agting is, ook met de-

deze woorden bevestigt: *Fredrik Schenk van Toutenburg is de eerste en ook de laatste Aartsbischop van Utrecht geweest, en de een en zestigste Bischop van den H. Willibrordus af te reekenen.* (a) En offchoon van Erkel ons zoekt diets te maaken, dat ROVENIUS zich ooit den tytel van Aartsbischop van Utrecht zoude aangemaatigt hebben, zo is het zeker, dat hy zulks zonder genoegsaame bewyzen zegt, en dat de gewoonelyke titel, die ROVENIUS, blykens meenigvuldige ondertekeningen, plagt te gebruiken, deze was: *Philippus, by de genade van God en van den Apostolischen Stoel Aartsbischop van Philippen, en door het Bisdom van Utrecht, Holland, Zeeland, &c. Apostolische Vikaris.*

Onder de zorg van dezen yverigen arbeider, en gedurende de reeks van jaaren, die Hy in bediening was, groeide het getal der Catholyken weder aan, veele afgedwaalden keerden terug, en de vyanden der Kerk, van het vervolgen ecnigzins moede wordende, begonnen eeniger maate te bedaaren. Dit gaf gelegenheid, dat de Apostolische Vicaris uit de voornaamste Priesters eenige tot zyne bizonderste medearbeiders, die zonderling met Hem den last en de zorg zouden draagen, verkoos en aanstelde. Hy rechte ten dien einde op eenen Vikariaats raad voor het Utrechtsche Bisdom, bestaande uit de volgende Eerw. Heeren Joan Wachtelaar, Lambert Feit, Hendrik van der Steen, Gerard Pelt, Joan Potkamer, te Utrecht

(a) Zie Backhusius Bewyschrift, eerste deel, bl. 8.

recht woonachtig, als mede de Eerw. Heeren Aartspriesters Engelbert Kenniphoven; Rombout Medenblik, Zuibert Henrykze, Hermanus Oems, en Pieter Hendriks met en benevens den Pastoor van Leyden Reinier Mercator, welke tweemaal 'sjaars op een' bekwaamen dag, (eens na den derden Zondag na Paasche, en eens na den Feestdag van den Apostel Bartholomæus) by malkander komen moesten, om over de zaaken des Bisdoms te handelen.

Deze opgerechte Vicariaats raad is het, die van de Janfenisten als een vervolg van het oude Metropolitaansch Kapittel wordt opgegeven: zy voeren hier voor aan, dat ROVENIUS zulks in de oprichting zoude bedoeld hebben, dat de vyf eerstgenoemde Leden van dit Genootschap, ook Leden van het Metropolitaansch Kapittel geweest waren, en het Recht des Kapittels behouden hadden, ja zelfs dat zy zonder nieuwe instelling en aanwakkering van ROVENIUS eigener autoriteit hetzelfde hadden kunnen bewerkstelligen.

Dan nimmer kunnen wy gelooven, dat ROVENIUS, die in de geheele oprigting geen woord van Kapittel, van Kapittelheeren, of van Kapittelrecht spreekt, maar dit genootschap in zyne opregtingsbrief van 9 Nov 1631 duidelyk een Vicariaat noemt, ooit het opregten van een nieuw Kapittel, of de herstelling van het vervallen Kapittel bedoeld zoude hebben. Ja wy houden volstrekt staande, dat, al had Hy ook zulke geheime bedoelingen gehad, zulks toch nietig, en van geen kragt geweest zoude zyn,

zyn . als zynde als Apostolische Vicaris daar geenzins toe gemagtigt — wel is het in de magt van Bifchoppen, van Apostolische Vicarifen, zich eenen Raad te verkiezen, maar aan zodanig een' Raad of Genootfchap het wezen en de rechten van een wettig Kapittel toe te voegen, gaat hunne aanftelling en vermogen te boven. Hier toe wordt de tufchenkomst en aanftelling van den Apostolifchen Stoel gevorderd.

Ook is het onwaar dat de vyf eerstgenoemde leden van het vervalle Metropolitaanfche Kapittel geweest zouden zyn, en in die hoedanigheid het recht des Kapittels wedrom gehandhaaft en herfteld zouden hebben, alzo geen der leden van het opgerechte Vicariaat, (Wachtelaar alleen uitgenomen die eene bediening of Kanonniks proef in de St. Marie Kerk had) ooit in eenig Kapittel, zo als Bachufius zegt, ingelyft geweest is, en zy alle flegts zendelingen waren.

Ja, dat toen ter tyd dit vermelde Vicariaat zich geen recht, hoe genaamd, van een wezentlyk Kapittel veroorloft heeft, blykt al verder uit de fmeekingen van ROVENIUS by het Hof van Rome om eenen medehelper, ten einde zo de dood om zyne hooge jaaren en verminderde kragten Hem mogt overvallen, de Hollandfche zending het aan de noodige hulp niet mogt ontbreken, welke taal uit geen monden of pennen van dezulken te wagten is, die zelve (zo als de Janfenisten zich willen veroorloven) het recht vermeenen te hebben van

van by het openvallen des Stoels zich eenen algemeenen Vicaris te mogen verkiezen, en door dit middel de Kerk van eenen tusfchentydschen bestierder voorzien, en de regeering-loosheid voorkomen kunnen.

Dan dit zy hier vān genoeg! — in het jaar 1640 wierdt op den 24 Augustus door Urbanus VIII. JACOBUS DE LA TORRE tot Medehelper in de bediening van het Apostolisch Vicariaat, (zo als het Brevet luidt,) aan ROVENIUS toegevoegt. En ROVENIUS, na veele vervolgingen, en onaangenaamheden verduurd te hebben, overleed eindelyk te Utrecht, alwaar hy zich den mees- tentyd heimelyk had opgehouden, op den 12 October 1651, in het 78ste jaar zyns ouderdoms, in het 37ste van zyn Vicariatschap, en in het 31ste jaar na zyne inweiding tot Bisshop van Philippe, en aldus in het derde jaar na den Munsterichen Vrede, waarby met de overgang der opperheerschappy ook het Koninglyk Recht van benoëming der Bisshoppen geheel vervallen is; terwyl de Staaten vervolgens zich dit Recht nimmer hebben willen, noch kunnen aanmaatigen, en dit Recht ook federt aan niemand vergund of overgedraagen is; althans niet van Hem, die het vergunnen kon, te weeten het algemeen Hooft der Kerk, den Paus van Rome.

Zo dra Rovenius overleden was, wierdt zyn Medehelper JACOBUS DE LA TORRE, die reeds
 E in

in het jaar 1647 te Munster met bewilliging van Innocentius X tot Aartsbischop van Ephefen geweid was, en ook (zo wel als Sasbold en Rovenius) vervolging en berooving zyner goederen ondergaan had, daadelyk Apostolisch Vicaris in Rovenius plaats; doch alzo hy reeds in het jaar 1648, in de buurt van Zydwind tusfchen Alkmaar en Schaagen bezig zynde met het H. Vormzel te bedienen, daar in gestoord was geworden, de vlugt had moeten neemen, en ook ingedaagt en vervolgens uit het land gebannen was, en uit dien hoofde ook al het noodige niet verrigten konde, zo vond Rome goed, ook aan LA TORRE eenen Medehelper toe te voegen.

Alexander VII. zegt Balduinus Catz, dien Hy zonderling kende, hier mede te belasten; dan deze dit weigerende, wierdt Zacharias de Metz (hoewel ook niet zonder tegenstreeving) hier toe aangesteld, en ten dien einde in het jaar 1656 met den tytel van Bischop van Trallen vereerd, omtrent welke aanstelling van Erkel zelfs aldus spreekt: *geen koninglyke benoeming, geen verkiezing der geestelykheid leest men, dat hier in plaats gehad heeft*; welke woorden al wederom geen de minste schyn van zelve eenen Bischop te kunnen verkiezen aanduiden, even zo min als de bevestigings brief van DE LA TORRE zelfs van het Vicariaat, in welken hy verklaart, het door Roveniusopgerigte Vicariaat *op-terechten tot eenen ALTYDDURENDEN RAAD der Utrechtsche Kerk*, willende, *dat het even eens als graducele Kanonniken eener Cathedraale Kerk zal ge-*
hou-

houden worden; zynde het eerste: *het Vicariaat tot eenen altydduurenden raad der Utrechtsche Kerk* OP-TERECHTEN voltrekt onnoodig, ja onmogelyk, indien het reeds zodanig een raad of Kapittel was; en het tweede, te willen: dat het EVEN EENS (*ad instar*) als *gradueele Kanonniken eener Cathedraale Kerk zal' gehouden worden*, (a) zo het in de daad uit wezentlyke Kanonniken bestond, voltrekt belagchelyk.

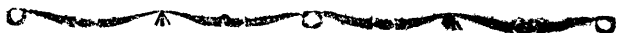
Zacharias de Metz aan la Torre tot Medehelper gegeven, overleefde la Torre niet, maar mede al niet vry van onaangenaamheden geweest zynde, overleedt hy zaliglyk in den Heere op den 13 July 1661, na vooraf om de krankzinnigheid van den Vicaris LA TORRE tot zo lang de H. Stoel er anders in voorzien zoude hebben, voor de diœces van Haarlem tot Provicaris aangesteld te hebben Balduinus Catz, en Joannes van Neercasfel voor Utrecht.

(a) Zie Backhusius, bladz. 42.

De dood van den Coadjutor de Metz te Rome bekend zynde, leide zich de H. Vergadering daadelyk toe om deszelfs plaats door eenen waardigen opvolger te doen vervangen, en bepaalde zich al schielyk tot den, door de Metz aangestelden en hooglyk geroemden, Provicaris Joannes van Neercasfel, die door de voornaamste zo Haarlemsche als Utrechtsche Priesters, (en wel tot Apostolischen Vicaris zelve,) ten sterkste was aanbevolen.

Dan inmiddels overleed ook op den 16 September van het zelfde jaar de krankzinnige Apostolische Vicaris Jacobus de la Torre voor wien (tegen verwagting en, wel vooral der zo even genoemde Priesters) niet Joannes van Neercassel, maar BALDUINUS CATZ, door den Paus Alexander VII. wierdt aangesteld, wordende vervolgens beiden in het volgende jaar 1662 op den 9 September te Ceulen tot Bisschoppen ingeweid, Catz tot Aartsbischop van Philippe, en Neercassel tot Bisschop van Castorien.

Al in het volgende jaar 1663 op den 18 November overleed de nieuwe Apostolische Vicaris Balduinus Catz, en wierdt zonder verdere aanstelling daadelyk opgevolgt door zynen Medehelper JOANNES VAN NEERCASSEL, uit kracht van het opvolgings recht, waarmede NEERCASSEL was aangesteld.

Byna 23 jaaren heeft NEERCASSEL dezen post bekleed, en wel zonder Medehelper volgens zyn eigen verlangen, en volgens het, by het Hof van Rome gedaan verzoek des Vicariaats Raad; nu voorgevende, dat de zaaken hier beter door een' persoon, dan door twee bestierd konden worden, daar zy (naauwlyks een jaar geleden, toen zy vernamen, dat Catz Vicaris, en Neercassel slegts Coadjutor gesteld was) hemel en aarde bewogen hadden, om (onder voorwendfel van te veele zorgvuldigheden,

den, van den verschillenden aart des Vaderlands, van de genegenheid der Utrechtenaaren voor Neercasfel, en der Haarlemmers voor Catz &c.) den Paus tot eene verdeeling in het bestuur overtehaalen, en Catz tot Vicaris over Haarlem te laaten, en Neercasfel tot daadelyken Vicaris over Utrecht aan te stellen; welk verzoek al wederom duidelyk te kennen gaf, dat zy zich met geen verkiezings recht hoegenaamd ter dier tyd nog durfden vlyen — zo als ook het verzoek van Catz en Neercasfel zelve om aan een aantal van 100 kweekelingen de H. Weidingen toe te dienen (het welk hen door zyne Heiligheid voor het grootfte gedeelte wierdt afgeslaagen) alsmede de volstrekte weigering der H. Vergadering op hunne smeekingen om met alle de machten van eenen *Ordinaris* of eigen Bisschop voorzien te worden, de nietigheid van een Kapittelrecht duidelyk te kennen gaven; alzo, indien zy een wezentlyk Kapittel uitmaakten, dit alles niet had behoeven verzoekt te worden, maar het gevraagde hen van rechtswege had toegekomen. (a)

Tot eer van Neercasfel kunnen wy hier by voegen, dat hy in zyn antwoord aan de H. Vergadering wegens den Utrechtschen Vicariatsraad ronduit verklaard heeft, dat dit Collegie uit kragt zyner oprechting en uitbreiding slegts een *geestelyke raad is van den Apostolischen Vicaris*; dat hy in het jaar 1670 het bekende formulier van Alexander VII. en wel zonder eenige de minste onderscheiding van *daad en recht* (zo als van Heusen zonder enig

bewys ons tracht diets te maaken) te Rome gaaf ondertekend heeft, en dat hy waarelyk een man was van hooft en welsprekenheid, en vol van yver en waakzaamheid; dan tot zyne schande mogen wy ook niet verbergen, dat hy de uit Vrankryk gevlugte Janfenisten, Arnald, du Vaucel, Gerberon, en Quesnel al te toegevend behandeld, en den eerstgenoemden eene schuilplaats vergund heeft, en dat hy op het laast zyner dagen zich genoegzaam geheel door Arnald heeft laten bestieren, aan deszelfs onderweizing eenigen zyner kweekelingen rueloos toevertrouwd heeft, en dezulken zyner geestelyken, die er gemeenszaam mede omgingen, en er verkeerde grondbeginselen van inzoogen, als zyne zonderlingste en vertrouwdste vrienden steeds behandeld heeft, en zulks wel tot zyne dood toe, welke, terwyl hy de Overysselfche Pastoryen bezogt, te Zwol voorviel op den 6 Juny van het jaar 1686, na dat hy te vooren, tot zo lang het den *Apostolischen Stoel* behaagen zoude, Petrus Codde voor Utrecht en Josephus Coufebant voor Haarlem tot Ondervicarissen had aangesteld.

(a) Zie Hoyinck van Papendrecht, Artic. 12. en Appendix monumentorum, bladz. 123—129.

Hugo Franciscus van Heussen was toen de man, dien de party zocht en begeerde. *Voor de voeten uwer Heiligheid nederknielende*, zeidden zy

zy in hun smeekschrift aan Innocentius XI, BID-
DEN EN SMEEKEN WY, *dat het Uwe Heiligheid*
behaage, den voorzeiden Hugo Franciscus van
Heusfen in de plaats van den Bisshop van Ca-
storien aantestellen. En in hunnen brief aan de
Vergadering van de Voortplanting des Geloofs
voegden zy er nog by: *indien uwe uitmunten-*
heden goedgevonden hebben, eenen anderen tot de-
ze waardigheid te verheffen, dan zullen wy uit
den schoot onzer Clergie, ZO HET UWE UITMUN-
TENHEDEN BEHAAGT, anderen, die tot dit ampt
bekwaam zullen zyn, aan Uwe Uitmuntenheden
voordraagen — Uitdrukkingen waarlyk! die niets
minder als het aanwezen van een rechtmatig
Kapittel aanduiden, althans niet te verwagten
zyn van zodanig eene Vergadering, welke immer
zich het recht van eenen eigen Bisshop temogen
verkiezen, aan zoude maatigen.

Tot drie reizen toe schreeven zy hier over
aan zyne Heiligheid. Dan van Heusfen, als
van Jansenistery verdagt, te Rome afgekeurd
zynde, stelden zy hunne volgende drie vrien-
den voor, te weten: Petrus Codde, Josephus
Cousebant en Guilielmus Schep. Welke drie
door de Cardinaalen ook niet regtzinnig be-
schouwd wordende, lieten deze het oog vallen
op Guilielmus Basfery en vervolgens op den
Heer David van der Mey, Pastoor op het Be-
gynhof te Amsterdam; dan welke beiden niet
instemmende met de gevoelens van de Vica-
riaats leden, beslooten gemelde leden (om de-
zer aanstelling tegen te houden) den Heer
Theodorus de Cock in persoon naar Rome te

zenden, hem belastende, nogmaals allen mogelyken vlyd voor van Heusen aantewenden, en by mislukking hiervan, dan toch te zorgen, dat het Vicaris ampt op de schouderen van den Heer Codde gelegd mogt worden.

En in de daad de Cock bragt het, te Rome gekomen zynde, zo ver, dat Basfery, van der Mey, en ook van Wyk verworpen wierden, en dat, toen de Uitmuntende Vaders hem zelve dien post aanboden, en hy denzelven weigerde aan te nemen, waarelyk PETERUS CODDE tot Apostolischen Vicaris met den tytel *in partibus* van den Paus wierdt aangesteld, en in het jaar 1689 door den Aartsbisshop van Mechelen op den 6 February te Brusfel tot Aartsbisshop van Sebasten wierdt ingeweid.

De vreugde, die deze verkiezing aan de voorstaanders des Vicariats Raad, en aan de zulken, die tot de nieuwe gevoelens overhielden, aanbragt, was uitermaate groot, en zy beschouwden deze gebeurtenis als eene veel beloovende zegenpraal: dan CODDE hoe langer hoe meerder tot de Janseniste gevoelens overgaande, wierdt hy deswegens te Rome beschuldigt; en in den maand October 1699 derwaarts ontbouden zynde, en na ecnige vertraagingen en eidele voorgewende uitvlugten eindelyk op den 11 December van het jaar 1700 aldaar aankomende, wierdt zyne zaak in verscheide byeenkomsten van Cardinaalen onderzocht; en daar hy volstrekt niet in staat was van zich te kunnen rechtvaardigen, daar hy hoelanger hoe meerder on-

onder verdenking van verkeerde en schaadelyke gevoelens geraakte, en daar hy onder allerlei voorwendzel de ondertekening van het Formulier zocht te ontweiken, wierdt hy door Clemens XI. van alle zyne bedieningen als Vicaris opgeschord, en de Heer THEODORUS DE COCK (eerst buiten zyn weten) tot Provicaris in zyne plaats gesteld met alle die machten, voorrechten en vergunningen, welke in hoedanigheid van Apostolischen Vicaris aan CODDE te vooren waren toegestaan geweest (alleen de zulken uitgenomen, waar de Bischoppelyke weiding toe gevorderd wierdt) wordende aan Codde voor zyn vertrek uit Rome op den 22 July 1702 by een Apostolisch Brevet door den Profecretaris toch hier van kennis gegeven.

Was by Codde's aanstelling de vreugde groot geweest? de verslaagenheid, die deze tyding in Holland aanbragt, was nu ook niet minder. Ja de spyt, de woeling en ontevredenheid zynervrienden wierdt onbelchryffelyk. Te Leyden in het huis van den Ondervicaris des gewaanden Kapittels Hugo Franc. van Heusen wierdt op 13 Juny 1702. in eene byeenkomst van eenige Kapittelheeren het allereerst de grond der tegenwoordige beklaglyke scheuring gelegd. Op Vrydag daaraanvolgende vergaderden die van Haarlem zo wel als van Utrecht te Amsterdam, en verbonden zich onderling, de Cock nimmer te zullen erkennen, maar Codde getrouw te zullen blyven. (a) Zy schreeven aanzyne Heiligheid, en den Internuntius om uitstel, inmiddels alles in het werk stellende,

de, wat hen mogelyk was, om door de wereldlyke magt de nieuwe aanstelling te vereidelen. Zy bragten het by de Staaten van Holland en Westvriesland zo verre, dat in de daad aan DE COCK by Placaat van 17 Augustus 1702 de uitoeffening van het Provicaris ampt openlyk verboden wierdt; niets vuuriger verlangende, dan zyne Heiligheid genoodzaakt te zien, Codde in zyne eer wederom te herstellen, en welke hunne verderffelyke worstelingen ook in waarheid dit gevolg hadden, dat de, door den Paus aangestelde, Provicaris DE COCK, zo hy zich niet door de vlugt gered had, werkelyk zoude zyn gevangen gezet; (b) terwyl zy den opgeschorten Vicaris Codde, die inmiddels in den maand Juny van het jaar 1703 terug kwam, ten sterksten aan waren om (ongeacht zyne opschorting) zyne voorige bediening te vervolgen; dan waar toe zy den halstarrigen Codde (uit achtung voor het Pausfelyk vonnis) toch niet konden overhaalen; zynde hy hier in veel eerelyker, en meerder achtung waardig dan alle de tegenwoordige Janseniste Priesters en Bischoppen, welke niettegenstaande zy door het Hooft der Kerk van alle hunne bedieningen opentlyk opgeschort, ja in den grooten kerkelyken ban gedaan zyn, veel stoutmoediger als Codde, in de bedieningen heilighendend durven voortgaan.

(a) Zie Backhufius, 2 Deel, bladz. 120. &c. en 3 Deel, bladz. 1. &c.

(b) Backh. 3 Deel, bladz. 155. &c.

Clemens XI. in dezen toedragt der zaaken
zeer

zeer wel bemerkende, dat de gevlugte Provicaris DE COCK, wien de waereldlyke macht alhier alle uitoeffening van zyne bediening verboden had, in zyne afweezenheid toch van weinig, of geen nut meer aan de Hollandsche zending zyn konde, besloot te recht, eenen anderen Apostolischen Vicaris alhier aan te stellen, hoopende door dit middel de partyen te zullen bevreedigen.

GERARDUS POTCAMP Pastoor en Aarts priester van Lingen was het, die ten dien einde door den Nuntius te Brusfel op den 14 November 1705 tot Algemeenen Pausfelyken Vicaris wierdt aangesteld; dan daar hy al op den volgenden 16 December, zonder tot Bisshop te zyn ingeweid, te Leyden kwam te overlyden, kunnen wy er anders niet van zeggen, dan dat hy den kortstondigen tyd zyner bediening doorgebracht heeft zonder verbod der waereldlyke magt, en zonder geweldige tegenkantingen der Janfenisten (voorgeevende, hen nu niets anders overig te zyn, dan *te weenen, te lyden en te bidden*) dan het welk mischien nog wel hier uit voortkwam, dat hy hen al te toegeevend behandelde; als hebbende de, door Codde aangestelde Provicarisen Catz en van Heusen, aan wie door den H. Stoel alle magt en rechtsoeffening volstrekt verboden was (niet tegenstaande hy den Internuntius Busfy stellig beloofd had, zonder zyne toestemming geen Provicarisen te zullen aanstellen) wederom hersteld, en op den 24 November 1705 in den Haag beloofd, de zogenaamde Rechten en wettige bevoorrechttingen (zo als hy genoodzaakt wierdt te spreken)

ken) van het voorgewende Utrechtsche Capittel te zullen voorstaan en beschermen.

Potcamp overleden zynde bleven de, door Codde voorheen, en nu door Potcamp op nieuw aangestelde, Provicarissen Catz en van Heusfen, niet tegenstaande het hen door Rome ten sterkste verboden was, op aanraading van Quesnel voortgaan in de bediening; door welk vermeeten gedrag de zo genoemde Kapittelheeren aangemoedigt, zy zich in het jaar 1706 nu opentlyk voor waare Kanonnikken, en den Vicariaatsraad voor het lang begraven Metropolitaansch Kapittel begonnen uit te geeven, zich vervolgens niet schaamende, Catz en van Heusfen tot hunne algemeene Vicarissen aan te stellen, en gezamentlyk te besluiten, de ingebeelde rechten hunner voorgewende Kapittelen halfstarrig te zullen blyven verdedigen.

Een groot jaar verliep er na den dood van Potcamp voor dat zyne plaats vervuld wierdt. Door brieven van 31 July 1706 verbood Rome aan Catz, van Heusfen en de Swaan zich langer eenig bestuur der Misfie aan te trekken &c. dan helaas! vruchteloos.

De Utrechtsche zogenaamde Kapittelheeren, nog niet gedroomd hebbende, zelven tot de verkiezing eens Bischops, of Vicaris gerechtig te wezen, zогten door brieven, en zelfs door het zenden van G. Daelenoort en C. Steenhoven den Nuntius te beweegen, hen eenen

Vicaris naar genoegen te geeven; dan de Cardinaal Nuntius, aan wien de H. Stoel die zaak had aanbevolen, stelde op den 8 January 1707 tot Apostolischen Vicaris aan, en weide op den 26 December daar aan volgenden tot Aartsbischof van Adrianopolen in, den eerw. Heer ADAM DAMEN, eenen Amsterdammer van geboorte, welke, als zich nimmer in de twisten gemengt hebbende, den Nuntius zonderling geschikt voorkwam om de gemoederen (ware het mogelyk) te bevreedigen.

Dan de uitkomst voldeed aan de verwagting niet. De wederspannelingen, dra bemerkende, dat DAMEN door te laffe toegevenheid niet gelyk aan Potcamp wezen zoude, verzetteden er zich stoutmoedig tegen. Op hunne inblazingen verboden Staaten van Holland aan DAMEN de uitoeffening van zyn Vicarisampt; ja dat meer is, verboden hem in Holland te komen, zo lang hy niet schriftelyk van dien post afstand zoude gedaan hebben.

Meêr als eens verzogt Damen, als toch van geen nut kunnende zyn, van Clemens XI. zyn ontslag, doch te vergeefs — evenwel, om dat zyne werkfaamheden den Catholyken na-deel zouden kunnen veroorzaaken, vondt Rome goed, de zaaken door den Nuntius zelve voor hem te laten waarneemen — de Haarlemmers keerden inmiddels veelal van hunne bedoelingen te rug, doch die van Utrecht bleeven, niet tegenstaande de Pausfelyke dreigementen, ja zelfs banvonnissen, volftrekt verhard; dermaate, dat zy niet alleen op de in-ge-

gebeelde rechten van hun gewaand Kapittel bleeven aandringen, maar zelfs by Staaten van Holland een besluit bewerkten, dat niemand voor Vicaris erkend zoude behoeven te worden, dan die by Hen daar voor ook aangenomen zoude wezen; ook durvende voorwenden, niet gehouden te zyn zich aan de Pausfelyke straffen (als onrechtvaardig zynde) te kreunen of te onderwerpen; en waar in noch de dood van Codde, welke, hoe ernstig ook in zyne ziekte van wegens den Nuntius Busfi vermaand, in het jaar 1710 in zyne hardnekkigheid overleed, noch ook de dood van Damen, die te Ceulen op den 30 December van het jaar 1717 voorviel, eenige verandering te weeg bragt; zynde DAMEN weinigen tyd te vooren in zyne waardigheid reeds vervangen geweest door den laatsten Apostolischen Vicaris JOANNES VAN BYLEVELT.

Op den 2 October 1717 was Bylevelt door Paus Clemens XI. reeds tot Apostolischen Vicaris aangesteld. Hy was een Utrechenaar van geboorte, Pastoor in den Haag, en van een onbesprooken gedrag. Hy heeft even als zyne voorgangeren veele onaangenaamheden verduurd; wordende, om dat hy voor een gehoorzaam Priester de zending voor de Pastory van Asfendelft van den Internuntius te Brusfel in 1718 bezorgt had, by sententie van den Raad van Holland in de boete van 2000 guldens, en al-

alle de kosten der Justitie geslaagen, en nog daarenboven uit Holland, Zeeland en Westvriessland gebannen.

Bylevelt begaf zich daar op naar Utrecht: daar begon hy op den 5 July van het jaar 1719 het bestuur der zending te aanvaarden, en na 7 maanden zich aldaar opgehouden te hebben, vertrok hy van daar, en begaf zich vervolgens naar Arnhem, zo veel als hem de omstandigheden des tyds toelieten, voor de zending zorgende, tot dat hy na veele tegenworstelingen, en kwellingen verduurd te hebben, van zyne lastige bediening door den dood verlost wierdt, welke in het jaar 1721, of daaromtrent te Arnhem voorviel, zynde hy te Huisfen begraven geworden.

Na den dood van Bylevelt heeft Rome den Eerw. Heer van der Steen, Pastoor te Haarlem en Aarts priester van Holland, tot dien post nog wel willen aanstellen; dan daar de Janfeniste ahang had weeten te bewerken, dat Staaten van Holland bepaald hadden, dat niemand, dan door Hen ook aangenomen, voor Apostolisch Vicaris mogt erkend worden, en (wat er ook wierdt aangewend) de admis sie voor van der Steen niet konde verkregen worden, zo zag Rome zich genoodzaakt, door Pausfelyke Nuntiusfen uit naam van zyne Heiligheid de zending in de geheele uitgestrektheid der zeven vereenigde gewesten maar te laten bestuuren; zynde federt dien tyd alhier alles door Pausfelyke afgezant-
ten

ten beschikt, en verrigt geworden met behulp der zeer Eerwaarde Heeren Aartspriesters in eider district.

Gelukkig zoude het geweest zyn voor de Catholyken van Nederland, indien den Janse- nisten de gelegenheid ontbroken had van hunne scheuring vol te kunnen houden; indien hen de gelegenheid ontbrooken had van hunne kweekelingen tot Priesters, en hunne Priesters tot Bischoppen geweid te krygen; dan ook hier voor wist de vyandige mensch kwaad zaad te zaayen.

Door listige voorwendingen wisten zy voor eerst hunne jongelingen van afgelegene Bischoppen tot den Kerkdienst geweid te krygen; en of hen zulks op den duur niet mogt blyven gelukken, beslooten zy by eene, voor hen waarelyk ongelukkige gelegenheid, een' hunner gewaande Vicarissen, te weeten Cornelis Steenhoven tot Bischof te laten weiden — Dominicus Maria Varlet, Bischof van Babylonien, een man sedert 1720 in zyne Bischoppelyke bedieningen (zeker niet om zyne deugd) van den Paus opgeschort, was het waar van zy zich bedienden — zich toevallig alhier bevindende, had hy hen reeds voor eenigen tyd de vriendschap bewezen van het H. Vormfel aan eenigen hunner misleide Leeken toe te dienen (en ongeacht zyne opschorting) was hy nu ook niet huiverig om aan dit hun verregaande verzoek te voldoen — op den 15 October 1724 leide hy te Amsterdam zyne heilighendende handen den voornoemden vermee-
te.

telen Steenhoven op, en weide hem (volstrekt tegen de Kerkelyke Wetten aan, welke ter weidinge eens Bisfchops drie Bisfchoppen vereifchen) tot Bisfchop voor den vervallen Metropolitaaanfchen Stoel van Utrecht in; en welke Steenhoven ook in de daad de ftoutheid had van in den volgenden maand February van deze zyne geroofde waardigheid gebruik te maaken.—Ja, niet tegenftaande Paus Benedictus XIII. hem alle Bisfchoppelyke macht-oeffening ontzeide, de geloovigen wegens zyne onwettige verkiezing, en ongeoorlofde heiliging in zyn *Brevet* van 21 February 1725 (*a*) opentlyk waarfchouwde, en hen allen ommeegang met den voornoemden Steenhoven (vooral in het geestelyke) ten fterkfte verbood, zo zoude deze geestelyke waaghals ongetwyffeld in zyne verzigtingen fchaamteloos hebben blyven voortgaan, zo niet de Heer van leeven en dood door een rechtvaardig oordeel hem genoodzaakt had, zyne geroofde bediening, die hy in weerwil van den Opperherder der Kerk geoeffend had, te gelyk met het leeven neder te leggen.

Al op den 3 April 1725, zo als Hoyink van Papendrecht opgeeft, (*b*) overleed Steenhoven, zonder eenen anderen tot Bisfchop te hebben ingeweid; door welk onvoorzien fterfgeval de wederfpannelingen zich in de noodzaakelykheid van allengskens te moeten terug keeren, zouden gevonden hebben, zo niet hun vriend Varlet

(*a*) Hoyinck van Papendrecht Append. Monument. No. CXV. (*b*) Bladz. 82.

let nog by de hand geweest was, om hen andermaal ongelukkiglyk ten dienst te staan.

Op aandrang van van Espen voldeed ook de opgeschorte Babylonische Bisfchop andermaal aan het verzoek der Utrechtnaaren. Eenmaal het Pausfelyk vonnis, en de geftelde kerkregels hebbende durven veragten, waagde hy ten tweedemaal denzelven vermetelen ftap. Onder het oog, of toelaating der Staaten van Holland volvoerde hy zelfs dit ftuk in den Haag, aldaar weide hy nog in hetzelve jaar Cornelius Joannes Barchman Wuitiers tot Bisfchop des vervallen Utrechtschen Stoels in, en welken zy (als voorzigtige kinderen der waereld) juist hierom daar toegefchikt hadden, om dat hy een man was van aanzien, en, uiteene oncatholyke moeder geboren, zelfs verfcheide aanzienelyke leden uit de hooge Vergaderingen onder zyne bloedverwanten telde; weetende dezelve Barchman door zynen invloed het ook in de daad zo verte brengen, dat de braave Roomsche Catholyken alhier groot gevaar liepen van zich van wettig gezondene herders dra berooft, en de Statien, of Kerken alleen door aanhangelingen van den ingedrongen Bisfchop vervuld te zien.

Het gerucht was algemeen, dat Staaten van Holland op der Janfenisten aandrang besluiten zouden, dat alle Catholyken alhier met ter zyde ftelling zo van eenen Pausfelyken Vicaris, als Nuntius, ja der Pausfelyke magt zelve, onderworpen zouden worden aan de magt en beftiering van Barchman; dan gelukkig wierdt dit tegengehouden door een tegengefteld fmeekfchrift

schrift van een aanzienelyk getal der voornaamste en vermogendste Catholyken van geheel Holland en Westvriesland, by hetwelk de ondertekenaaren verzogten, dat zo wel aan hen als andere kerkelyke genootschappen vergund mogt worden, hunnen Godsdienst volgens de regels hunner Kerk te mogen beoeffenen, en zy gevolgelyk in geen en deele aan de beheering van Barchman en de zynen onderworpen mogten worden, en welk smeekschrift (het geen opmerkelyk is) het allereerst door den Heer Simon Barchman, des ingedrongen Bisfchops eigen oom, en vervolgens door veelen zyner bloedverwanten zelve ondertekend was — al het welk ook van dit gevolg was, dat de Heeren Staaten, ziende zulk een verbaazend getal der Catholyken, en wel van vermogende Catholyken, van de Janfeniste gevoelens volstrekt afkeerig, besloten, dat de nieuwe Bisfchop zyn gezag over niemand als over die hem aanhingen, zoude mogen uitvoeren, en dat de zogenaamde Clergie wel de Kerken, die zy reeds in bezitting had, behouden, maar in geen andere in het vervolg meer in zoude mogen dringen; en door welke schikking de Catholyken alhier gelukkiglyk wederom tot rust geraakten, en de Janfeniste party den moed van ons immer onder haar juk te brengen, moest laaten vaaren

Barchman overleed vervolgens op 13 Mey 1733. Hier op verkozen zy tot zynen opvolger Theodorus van der Croon, dien zy den 28 October van het volgende jaar door den nog by de hand zynde Varlet op dezelfde heiligschendende wyze in lieten

weiden; slaande na het afsterven van van der Croon, op den 18 October 1739 denzelfden weg ook in met Petrus Joannes Meindarts; en welke (om de scheuring te kunnen volhouden) nog ongelukkiglyk tot dezen allervermetelsten stap ook heeft durven overgaan van in 1742 eenen Bisshop voor Haarlem, en in 1758 eenen voor Deventer aanteftellen; waar door zy nu gered zyn, om by voorkomend sterfgeval zelve hunne nieuwerwetsche stoelen te vervullen, zo als zy ook telkens met verasmaading van alle kerkwetten en banvonnissen, doen, niettegenstaande zy telkens na eidere inweiding ondervinden, dat de nieuwgeweide Bisshop opentlyk in den ban gedaan, hem alle Bisshoppeelyke bediening ten sterkste verboden, en den geloovigen alle ommegang met hem op het allerernstigt ontzegt wordt van, en door Hem, die het Hooft, de algemeene Vader der Kerk, de Bisshop aller Bisshoppen, de opvolger van Petrus, en Stedehouder van Christus op aarde is, te weeten: den Paus van Rome, by wien de bron van alle geestelyke rechts-oeffening berust, van wien alle geestelyke werklieden (tot de Bisshoppen toe) in den wyngaard gezonden worden, zonder wiens bevestiging geen Bisshoppeelyke Stoel wettig kan bezeten worden, en wiens uitspraaken, al was de zaak zelfs twyffelachtig, de rede en order ons zelve leeren, dat gevrees en geëerbiedigt moeten worden; het welk zo de wederspannelingen beseften, en er hun gedrag naar geliefden te regelen, zy ongetwyfeld van hunne dwaaling te rug zouden keeren, zich met ons en de Kerk vereenigen, en alzo hunne ei-

ge zielen . en de zielen der geenen , die ongelukkig hun voetspoor volgen , veelal behouden zouden.

Uit al het boven vermelde blykt onwederfpreekelyk: Dat alle de Pausfen federt den tyd der hervorming de Utrechtsche Kerk , of eigentlyk den Bifchoppelyken zetel aldaar als VERVALLEN beschouwd; en zo wel die als de geloovigen der andere (eertyds onderhoorige) Bifdommen door Pausfelyke Vicariften , Nuntiusfen , of zodanigen , die zy er gefchikt toe oordeelden , zelve beftierd hebben; Dat men ook ten tyde der eerfte Vicariften de zaak alhier niet anders beschouwd heeft; Dat de aangeftelde Vicariften zeer wel geweeten hebben , dat zy niet als eige Bifchoppen , maar als gevolmagtigden des opperften Bifchops , het geestelyk gebied alhier geoeffend hebben; Dat de boven vermelde , door Rovenius opgeregte , Vicariaats Raad ten onrecht van de Janfenisten voor een vervolg van het vervallen Metropolitansch Kapittel gehouden wordt; Dat hunne stoutheid van zelve eenen Bifchop te verkiezen , vermetel en onrechtmatig is , en Dat de geheele Jurisdic tie of het rechtsgebied , het welk zy zich verbeelden aan hunnen , onwettig verkozen en nimmer bevestigden Bifchop te kunnen overdoen , ydel en nietig is.

Dit alles , zo als wy reeds voor het grootfte gedeelte gezegt en aangetoond hebben , blykt hier uit

imo. Dat het lighaam in quæstie van Rovenius niet anders als tot cenen Vicariaats Raad opgereg is.

2do. Dat de eerste leden deszelfs niet eens Kanonniken geweest zyn.

3tio. Dat de leden deszelfs (althans geen een der tegenwoordigen) de vereischte hoedanigheid van Licentiaat in de Godsgeleerdheid, of in de Canonyke Rechten, welke Paulus IV. by de oprigting der nieuwe Bisdommen voor alle de gradueele Kanonniken als eene *Conditio sine qua non* verzogt heeft, niet bezitten, en waar in zy niet kunnen aantoonen, dat door den Paus (wiens zaak als oprechter, het alleen zyn zoude) ooit gedispenseerd is.

4to. Dat zo min als zy by gebrek van deze hoedanigheid zelve Kanonniken zyn kunnen, zyook by gemis van deze zelfde hoedanigheid niemand tot Kanonnik wettig verkiezen kunnen.

5to. Dat de Kerk, waaraan het Kapittel gehegt was, met alle de fondsen tot instandhouding deszelfs bepaald, ons reeds meer als twee eeuwen ontweldigt is, en uit dien hoofde op al dien tyd voor ons als niet meer aanwezig, beschouwd is.

6to. Dat Rome het gemelde Kapittel niet anders als een gewaand Kapittel (*prætensum Capitulum*) beschouwt, en Clemens XI. in zyn *Brevet* van 7 April 1703 hetzelve van alle geestelyk recht ontbloot verklaard, en allen geestelyken alhier op straffe van den Kerkelyken Ban zelfs ten sterkste verboden heeft, zich uit kragt van eenig kapittelrecht in eenig geestelyk bestier alhier in te dringen. (a)

7mo. Dat de Pausen gedurende twee eeuwen aan het zogenaamd Metropolitaansch Kapittel geen rechtsgebied, hoegenaamd, toegekend,

(a) Zie Backh. 3 Deel, bladz. 69-72 & Hoyink Appendix. Monum. Num. 80, 81 & 82.

kend, maar door hunne gevolmagtigden, het zy Vicarissen, het zy Nuntiusen, &c. de zendingen tot de Pastoryen, en al wat rechtsgebied betreft, zelve gegeven en beoëffend hebben.

8vo. Dat al had in het begin, zo lang er nog eenige Kanonniken in wezen waren, misschien hier voor, al geen volstreckte noodzaakelykheid plaats gehad, een twee-eeuwig gemis van een (slegts weinige jaaren genoten) recht de zaaken ren eenemaal uit haar verband gerukt en alzo het vermeende Kapittel zeker door verjaaring of onbruik alle haare rechten nu verloren heeft.

9no. Dat de jurisdictie tot geen vreemde, maar tot die zelve magt, waar van zy slegts ontleend was, aan wie uit Gods eigenschikking het opperst rechtsgebied over de geheele Kerk toekomt, en die dus zo wel Bischoppelyke zetels kan te niet doen, als opregten, te rug gekeerd is.

10. Dat een Kapittel zonder eenig rechtsgebied of rechten hersenschimmig is.

11. Dat zo min aan het Metropolitaansch, als aan de onderhorige Kapittelen alhier immer het recht van zelve eenen Bischop te kunnen verkiezen, ooit vergund is.

12. Dat, al was zodanig recht immer aan het Kapittel toegekend, er dan nog altoos de Pausfelyke bevestiging voor den verkozenen, om niet kragteloos in zyne bediening voort te gaan, noodig zyn zoude. En

13. Dat al was er ook by vooronderstelling zodanig eene bevestiging niet noodig, het nog den Jansenisten nimmer vry zoude geweest zyn, door eenen *eenigen* (en nog wel opgeschorten) Bischop een' ander tot Bischop in te weiden, zonder (zo als de kerkregelen zulks wel uitdrukke-

lyk vorderen) van nog twee andere Bifchoppen geadfifteerd te zyn.

Alle welke redenen, zo al niet eider op zich zelve, ten minfte by malkander gevoegt, de wederrechtelykheid en verkeerdheid van het gevoelen der Utrechtfche Kapittelheeren, de ydelheid van hun gewaand Metropolitaanfch Kapittel, en vooral de nietigheid hunner ingebeelde jurisdiëtie ten duidelykfte aan den dag leggen.

Te vergeeffsch zouden zy hier tegen in voeren, dat (zo wy hen al niet willen toefiaan dat de Bifchoppelyke Stoel van Utrecht immer door de Vicarifen is vervuld geweest, noch door hunne ingedronge Bifchoppen federt wettig vervuld is geworden) ten minfte de ftoel als een openftaande ftoel (*fedes vacans*) befchouwd zoude moeten worden; want hoe zeer wy wel erkennen willen, dat een Bifchoppelyke zetel opverfcheide en verfchillende wyzen *open* kan geraaken, zo als door de dood des Bifchops, door overgang tot eenen anderen ftoel, of door aftand, of afzetting; ja ook hier door, dat de Bifchop opentlyk tot kettery overgaat; hoe zeer wy wel toefiaan, dat indiergelyke gevallen de Bifchoppelyke Stoel eene *fedes vacans*, een openftaande Stoel geheten wordt, zo kunnen wy echter dit niet langer toefiaan, dan voor zo lang als er gegronde hoop blyft van den zelve eerlang wederom wel en wettig vervuld te zien — maar is die kans voorby? is die hoop verdweenen? dan toch kunnen wy dien Stoel niet langer als eenen *openftaanden*, maar flegts als eenen *vervallen* Stoel befchouwen: en zo toch is hier het geval. — De Kerk is ons reeds meer als twee eeuwen ontnomen: de goederen en fondfen zyn uit onze handen: het gebouw,

bouw, al dien tyd tot den oncatholyken eeredienst gebruikt, is voor ons als of het er niet meer was: alles is ten onderften bovengekeerd en veranderd: hoe dantoch kon hier in al dien tyd een herstel gehoopt worden? — Hoyinck van Papendrecht haalt uit *Frances(a)* aan, dat alle hoop van herstelling vervallen gerekend wordt, als eene Kerk binnen de 40 jaaren niet wederom herkegen wordt. Indien dit waar is? hoe veel te meer moet dan de Utrechtsche Stoel niet als vervallen beschouwd worden, daar dezelve in meer als twee eeuwen niet bezeten is, en er in al dien tyd (althans zeker sedert de boven aangehaalde verklaring van Clemens XI.) geen kars, geen schyn van hoop geweest is, dat dezelve immer wederom door eenen eigen, met Rome (zo als vereischt wordt) vereenigden Bischof wel en wettig bezeten zoude kunnen worden?

De party geeft wel voor, en draagt er haaren roem op, dat zy van de kant van Rome somwylen met den naam van *Kanonniken* vereerd zouden zyn geweest. Dan wie weet niet, dat in het beäntwoorden van brieven de tytelatuur veel al gevolgt wordt, die zich de brieffchryvers in hunne ondertekeningen toeëigenen? ook kan zulks plaats gehad hebben in de eerfte tyden, zo lang er nog eenige flikkering van hoop tot herstel verbeeld konde worden: dan nimmer zullen zy bewyzen, dat zulks sedert 1703 geschied is, toen Clemens XI. alle oefening van jurisdictie op naam van het Kapittel zo strenglyk verboden heeft, en waar in sedert door geen der Pausfen eenige verandering ooit gemaakt is.

Wen-

Wenschelyk was het wel, dat wy eenmaal zo gelukkig wierden, dat, het den Apostolischen Stoel behaagde, ons wederom van eige Bisshoppen te voorzien, die, by de toevertrouwde kudden zynde, de gebreken van naby beschouwen, en de hulpmiddelen daadelyk aan konden brengen; die het H. Sacrament des vormfels, (onze gelovige inwoonders zo hoognoodig) bedienen; onze kweekelingen en jonge geestelyken (waar toe nu veel al moeielyke en kostbaare ryzen moeten ondernomen worden) de handen op leggen, en zo wel op de Schaa-pen als lammeren een waakzaam oog vestigende, ze alle by hunne pligt behouden, en door hun woord en voorbeeld itichten konden.

Redenen, zo gewigtig, dat wy in waarheid alle ernstig behooren te verlangen, yverig behooren te werken, en vuuriglyk den Albestierder behooren te bidden, dat Hy de harten der geenen, van wie het afhangt, zodanig gelieve te bestieren, dat wy dra ook onder ons de Bisshoppelyke waardigheid mogen zien ingevoerd, en wy er duurzaam de vruchten van mogen smaaken. God geeve hier toe zyne zegen! God geeve het spoedig! Amen.

E I N D E.

1355

